

Kitee.

Kiteen pitäjässä on ollut kaikkiaan parisenkymmentä työväenyhdistystä. Pitäjästä on kuitenkin jäänyt Suomelle niin paljon, ettei pitäjää ole lakkautettu. Tästä syystä ei käsitellä tämän pitäjän työväenyhdistysten toimintaa.

Kivennapa.

Anjärven työväenyhdistys.

Anjärvelle puhuja F. Tila ~~perusti~~ perusti työväenyhdistyksen jo vuonna 1907. Kun tämä yhdistys oli pitänyt yhdet tappiolliset illamat, niin se sammui.

Sitten 8.1.11 oli Mikko Hiiren talossa kokous, jonka puheenjohtajana toimi J. Hämäläinen kirkolta ja sihteerinä A. Karhu. Toimitetussa koekirjoituksessa liittyi jäseniksi 15 henkilöä, jotka valitsivat yhdistyksen puheenjohtajaksi A. Huuhtasen, kirjuriksi A. Karhun ja johtokunnan muiksi jäseniksi M. Aliskan, M. Hiiren, A. Jangerin, J. Hätösen ja Lydia Karhun. Parin ensimmäisen kuukauden kuluessa yhdistys vietti pari yleistä iltamaa, joissa oli yleisöä tyydyttävästi. Porvarit kylläkin olivat takajaloillaan ja agiteera~~s~~ilivat, ettei olisi pitänyt mennä työväenyhdistyksen iltamiin.

Vappuna kello 1 tienoissa Anjärven toverijoukko saapui

laulaen ja punalippua kantaen kirkolla, jossa levähdettyään lähtivät paluumatkalle mukanaan Kivennavan järjestyneet lippuineen, sillä oli päätetty viettää yhdessä Ahjärvellä köyhälistön suurta juhlapäivää. Joukkojen marssiessa ja laulaessa seisoivat vielä paljon järjestymättömiä syrjässä. Muutamia työväenyhdistyksenkin jäseniä oli työssä vappuna. Ahjärvelle saavuttua vietettiin juhlapäivää laulamalla laulujamme, pitämällä esitelmiä ja puheita sekä runoja lausumalla. Esivallan palvelijat lähettivät erään pikkupojan ostamaan vappumerkkiä eräältä työväenyhdistyksen jäseneltä. Pojalle sanottiin: Eivät herrat niitä tarvitse.

Vuosikokouksessa 19.1.13 valittiin puheenjohtajaksi M. Hii-ri, varalle S. Syllberg; kirjuriksi O. Seppänen ja rahastonhoitajaksi T. Laine. - Hanna Kohonen ja N. Valavaara luennoivat 21 - 23.1.13.

Omaa taloa Ahjärvenkin työväenyhdistys ryhtyi puuhaamaan. Tästä ei kuitenkaan ole ollut käytettävissä muuta tietoa, kuin että se lokakuun lopulla 1913 oli kutakuinkin tilava ja siihen määrin valmis, ettei puuttunut kuin osaksi akkunoita ja lämmityslaitteita. Velkaa oli jokunen sataa markkaa. Kunnallistoimikuntaa pyydettiin myötävaikuttamaan, että olisi piiritöimikunnan kautta saatu laina talon saamiseksi lämpimäksi.

Kun ensimmäinen maailmansota 1914 alkoi, niin Ahjärvenkin työväenyhdistyksen toiminta lakkasi. Se heräsi vasta 1916. Vuonna 1917 yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Vuoden 1919 vaaleissa sosialistit saivat 25 ääntä; kaikkien yhteinen äänimäärä oli 159. Työväenyhdistyksen toiminnasta luokkasodan jälkeen ei ole ollut käytettävissä tietoja. Ainakin 12.8.20 se vielä nukkui. - Kunnallisjärjestön kokouksessa 25.3.39 päätettiin Ahjärven entisen työväenyhdistyksen tontilta

myytyjen puiden hinta jakaa äänestyksen jälkeen siten, että Raivolan työväenyhdistys sai 2.000:- ja Polviselän työväenyhdistys 1.000:-.

Hartosten työväenyhdistys.

Hartosessa Paavo Painilaisen taloon kokoontui 3.12.11 työläisiä neuvottelemaan työväenyhdistyksen perustamisesta. Valittiin komitea, jonka tuli laatia sääntöehdotus 17.12.11 pidettäväksi aiotulle kokoukselle, jonka tuli lopullisesti päättää työväenyhdistyksen perustamisesta. Seuranneen vuoden helmikuussa mainitaan, että perustetun työväenyhdistyksen jäsenet ovat ahkeria työväenkirjallisuuden ja sanomalehtien viljelijöitä. Lokakuussa kerrotaan yhdistyksen kituneen johtavien voimien puutteessa. Kesän aikana ei ollut iltamia eikä kokoustakaan. "Valtakunnan neste virtaa alituisesti yli rajan turmellen nuorison." - Tammikuun lopulla 1913 paikkakunnalla olivat 3-päiväiset luennot, joilla Hanna Kohonen ja N. Valavaara luennoivat. Yhdistyksen toiminnalle niistä ei kuitenkaan näytä olleen apua, koska saman vuoden joulukuussa kerrotaan

työväenyhdistyksen nukkuneen toista vuotta. Rahastonhoitajalekin tuli "Karjala".

Työväenyhdistyksen henkilinherättämiskokous pidettiin 27. 3.14 P. Painilaisen talossa. Tämän kokouksen avasi H. Hepo-oja ja sen puheenjohtajaksi valittiin A. Halinen sekä pöytäkirjantekijäksi T. Riukka. Muutamien puheenvuorojen jälkeen toimitettiin koekirjoitus, jolloin jäseniksi liittyi 18 henkilöä. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin A. Halinen, varalle H. Hepo-oja; muiksi jäseniksi johtokuntaan A. Painilainen, T. Riukka ja B. Huuhtanen.

Kokouksessa 5.4.14 päätettiin viettää vappuillama aatteellisella ohjelmalla. Voimisteluseuralle lausuttiin toivomus, että se muuttaisi sääntönsä ja liittyisi työväenyhdistyksen alaosastoksi. Kokoukset päätettiin pitää Pietari Painilaisen talossa ja maksaa siitä 130:- vuodessa. - Kokouksessa 7.6.14 päätettiin vuokrata M. Painilaiselta ravintolahuone, josta maksetaan 4 mk kerralta ja siihen kuuluivat puut sekä keitetty vesi. Tehtiin päätös, ettei osteta Tampereen jalkinetaan tuotteita. Kesäjuhlaa varten valittiin 10-henkilöinen toimikunta. Iltan iltamassa eräät räyhääjät nostivat metakan, kun eivät saaneet juoda pirtua ravintolassa. "Kylän mahtavin" täytyi viimein poistaa nostamalla ulos.

Yhdistyksen kesäjuhla Multalassa 19.7.14 muodostui suurenmoiseksi. Alkessa oli väkeä n. 300 henkilöä, mutta myöhemmin yleisöä oli koko joukon viidettäsataa. Varatun puiston pitkän männyn latvassa liehui punainen lippu. Soittokunta soitteli. A. Halinen lausui tervehdyssanat; lausuttiin runoja ja luettiin kertomuksia, kunnes M. Virkki nousi puhujalavalle selostamaan palkkatyöväestön ja pienviljelijäin suhdetta. Päiväjuhlan lopussa oli urheilukilpailuja. Iltaman ohjelmassa oli

puheita, runoja sekä näytelmä. Juopuneita oli vain muutama.

Yhdistyksen kokouksessa 3.8.14 päätettiin tallettaa varat Klivennavan osuuskaupan säästökassaan. Entisen johtokunnan rahastonhoitajaa ei oltu saatu kokoukseen tälläkään kertaa.

Yhdistys osti 4.1.15 tehdyllä kauppakirjalla A. ja Helena Painilaiselta 110 x 50 m suuruisen tonttimaan karjakujan varrelta 75 ruplan hinnasta, josta heti maksettiin 25 rpl ja viikkinen erä 1.5.16. Yhdistys sai tontin haltuunsa heti ja sitoutui maksamaan palstaveron vuosittain 3 markkaa. Tällöin oli yhdistyksen puheenjohtajana seppä V. Hautamäki ja sihteerinä opettaja J. Laine. Tälle lähellä kansakoulua sijanneelle tontille p aiottua taloa varten olivat H. Hepo-oja ja J. Laine laatineet piirustukset, joista Laineen laatimat hyväksyttiin vuosikokouksessa 3.1.15. Tällöin Hepo-oja ilmoitti eroavansa rakennustoimikunnasta, johon hänen tilalleen valittiin T. Riukka, mutta kuitenkin kokouksessa 7.2.15 Hepo-ojan vaatimuksesta uuden talon rakennuspiirustukset päätettiin vielä tarkastaa, ennenkuin taloa ruvetaan rakentamaan. Vuosikokouksessa oli valittu puheenjohtajaksi V. Hautamäki, varalle A. Halinen; sekä muiksi jäseniksi johtokuntaan J. Laine, V. Jansson ja T. Riukka. Kirjasto päätettiin perustaa ja sille hoitajaksi valittiin Anna A Suokas. Seuraavassa kokouksessa valittiin J. Laine, V. Hautamäki ja H. Hepo-oja laatimaan kirjastolle säännöt, jotka hyväksyttiin 7.3.15 pidetyssä kokouksessa. Näihin aikoihin osanotto kokouksiin oli kohtalainen ja innostus yhteinen. ~~Ilta- ja tamalupa-anomuksiin saatiin merkintä~~
~~Ei myönnetä~~ Kokouksia pidettiin jonkun jäsenen kotona. Ilta-
tamalupa-anomuksiin saatiin ~~merkintä~~ merkintä: "Ei myönnetä."

Talon tontille A. Halinen haki lainhuudot. Rakentaminen sujui siten, että 18.5.15 kokous pidettiin omassa talossa, joka

kuitenkin silloin vielä oli hyvin keskentekoinen. Tästä syystä päätettiin kokoontua joka tiistai- ja perjantai-ilta oman talon töihin. Vihkiäisjuhlaa suunniteltiin juhannukseksi, jos lupa saadaan, ja sitä varten valittiin 10-henkilöinen juhlatoimikunta. Talon talvikuntoon laittamisesta keskusteltiin 14.11. 15 ja valittiin 3-henkilöinen toimikunta hankkimaan lainaa. Luku- ja opintorengas perustettiin. Tämän päätöksen tekijöistä enemmistö oli nuoria.

Vuosikokous 9.1.16 pidettiin seppä Hautamäen talossa. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin M. Pirinen, varalle A. Halinen; rahastonhoitajaksi V. Rahkonen, kirjuriksi Aug. Anto ja heidän lisäksi johtokuntaan Anna M. Suokas. Osuuskauppaan liitettiin yhdellä osuudella. Uusia jäseniä liittyi 5. - Kokouksessa 11.2.16 valittiin 10-henkilöinen kesäjuhlatoimikunta. Osanotto kokoukseen oli vähälukuinen, kun jäsenet olivat työansioilla Venäjällä.

Vuosikokouksessa 18.3.17 ei voitu esittää tilikertomusta, kun rahastonhoitaja ei ollut paikkakunnalla. H. Hepo-oja valtuutettiin ottamaan tilit häneltä, mutta vielä huhtikuun kokouseenkaan mennessä häntä ei oltu tavattu. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin A. Halinen, varalle M. Pirinen; muiksi jäseniksi johtokuntaan Aug. Anto, B. Huuhtanen ja A. Painilainen. Edustajaksi kunnallisneuvostoon valittiin Aug. Anto. - Huhtikuun kokouksessa päätettiin pitää vappuna perheiltama ja ke-sällä arpajaiset. Vappuna pidetyssä kokouksessa oltiin sitä mieltä, että voimaperäisempää valistustyötä oli saatava aikaan. Johtokunta ilmoitti hyväksytyn 19 uutta jäsentä. Yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Marraskuun kokouksessa kiellettiin kauppias Mikko Kuortti.

ta pääsy iltamiin vuoden ajaksi, kun hän oli tullut iltamiin edes pääsymaksua suorittamatta ja hyökkäsi yhdistyksen varapuheenjohtaja M. Pirisen kurkkuun ja koetti saada iltaman ha joitetuksi ampumalla salissa ja kiihoittaen kumppaneitaan "työhön". Sama kauppias sitten 1918 osoitti valkoisuuttaan monta punikkia kohtaan. Tässä kokouksessa työväenyhdistys hyväksyi työväen järjestyskaartin säännöt, jotta olisi voitu pitää järjestystä voimassa yhdistyksen tilaisuuksissa.

Valkoisten vallan alkaessa tuli myöskin Hartoseen murheen kausi. Hepo-oja vaimoineen ammuttiin ja heiltä jäi monta orpoa. Antti Suokas kuljetettiin kirkolle, jonne kauppias Kuortti ratsasti ja Suokas tuli ammutuksi. Antti Halinen sortui Venäjällä, jonne moni muukin pakeni. Vankileireillä oli useita. Myöhemmin rajaseutu tuli kohtalokkaaksi monelle, joka luuli oikeuden jo taas vallitsevan ja siinä uskossa palasi kotiinsa. Niinpä Matti Nuutinen palasi 23.10.21. Tullipoliisit ottivat häneltä kaikki rahat ja sen jälkeen kehoittivat astelemaan rajalle päin alkaen ammunnan seurauksella, että hän 8 kuulan haavoittamana kaatui ja poliisit läksivät hakemaan haudankaivuun tarvittavia välineitä, jona aikana ammuttu kykeni raahautumaan n. $\frac{1}{2}$ km:n päässä olleeseen J. Riukan taloon, jossa talonväki otti hänet hoiviinsa ja hankki lähellä oleilleen kunnanlääkäarin apuun. Jälkiä seuraten tullipoliisitkin saapuivat taloon, mutta todettuaan uhrinsa elävän ja olevan tekemisissä lääkärin kanssa he ryhtyivät väittämään, että Nuutinen oli aikonut pae ta. Nuutinen kuoli Viipurin lääninsairaalassa, mutta poliisit saivat olla vapaina.

Kun kylä rajoittui useamman kilometrin matkalla Venäjään, niin monet käyttivät sitä hyväkseen ja pakenivat sinne. Niinpä 1919 vaaleissa sosialistit saivat vain 38 ääntä kaikkiaan

annetuista 291 äänestä.

Työväenyhdistys herätettiin uudelleen 1922, jolloin 2.5. tehtiin siitä ilmoitus yhdistysrekisteriin. Siihen liittyi n. 40 henkilöä Hartosesta, Sikiälästä ja Vanhastakylästä. Puheenjohtajaksi valittiin Mikko Hippeläinen ja sihteeriksi Juho Taponen. Alussa oli innostusta, mutta kun täydellisen puhdistuksen kärsineessä talossa ei voitu toimia ja uudet voimat olivat tottumattomia, niin innostus raukesi pian. Verotkin jäivät rästiksi tältä vuodelta. Vielä seuraavanakin vuonna kokouksia jäi pitämättä, kun jäsenet eivät saapuneet. Pitkästä aikaa oli 29. 4.23 iltama, jossa kunnallistoimikunnan puheenjohtaja M. Suokas puhui ja väkeä oli tyydyttävästi. Yhdistyksen iltama oli myöskin 2.9.23 Karvalan Työväentalossa, mutta se täytyi lopettaa kesken, kun A. Painilainen löi järjestysmies Klurua puukolla käsivarteen ja E. Hölttää olkapäähän. Noin kuukautta myöhemmin oli omassa talossa iltama piirin valistusrahaston hyväksi. Puheen piti M. Suokas.

Vuosikokouksessa 10.2.24 tuli puheenjohtajaksi M. Hippeläinen, varalle M. Harinen; sihteeriksi A. Makkonen, varalle J. Hippeläinen; rahastonhoitajaksi P. Hannukainen; muiksi jäseniksi T. Kouhia ja V. Hölttä. Yksimielisesti oltiin työväenpuolueiden vaaliliiton kannalla ja toivottiin sosialidemokraattisen puoluejohdon toimivan sen aikaansaamiseksi. - Vappuillama järjestettiin Sikiälään, kun omaan taloon ei päässyt vetisyyden vuoksi. Myöskin 1926 vappuillama oli Sikiälässä, mutta yleisöä oli vähänlaisesti. Jäsenmääräkin oli supistunut mitättömän pieneksi. Vuosikokous sentään vielä oli 28.2.26 ja siinä myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen M. Hippeläinen, mutta kirjuriksi J. Taponen tilalle L. Huikkonen; rahastonhoitajaksi P. Hannukainen. Tänä vuonna

yhdistys kuitenkin lopetti toimintansa ja omaisuus siirtyi sosialidemokraattisen puolueen haltuun. Piiritoimikunnan jäsen E. Ovaska kävi ~~kuitenkin~~ vasta kesällä 1928 paikkakunnalla pesänselvityksasiassa. Tällöin paikkakuntalaiset esittivät hänelle, että yhdistys muutettaisiin Vanhanakylän - Sikiälän työväenyhdistykseksi, koska yhdistyksen jäsenvoima oli niissä tulissa. Tämän johdosta piiritoimikunta päätti 15.7.28, ettei taloa myydä, mutta uusi piirisihteeri lähetetään paikkakunnalle ottamaan selkoa yhdistyksen asioista.

Sittenmin kokouksessaan 9.5.29 piiritoimikunta ehdotti puolue-toimikunnalle, että Hartosten työväenyhdistyksen omaisuus luovutettaisiin perustetulle Multalan työväenyhdistykselle, joka oli sitä pyytänyt. Puolueneuvosto päätti joulukuussa 1929 valtuuttaa piiritoimikunnan myymään Hartosten työväenyhdistyksen kiinteän omaisuuden, ellei paikkakunnalle lähiaikoina perusteta elinvoimaista sosialidemokraattista työväenyhdistystä. Kokouksessaan 11.5.30 piiritoimikunta päätti luovuttaa Hartosten entisen työväentalon Multalan työväenyhdistykselle ehdolla, ettei Multalan työväenyhdistys saa myydä osia purkamastaan talosta yksityisille henkilöille, ja tontille, johon yhdistys muuttaa talon, on hankittava laillinen omistusoikeus.

Kokouksessaan 8.2.31 piiritoimikunta päätti myydä Hartosten Työväentalon palstoineen kansanedustaja M. Suokkaalle 1000 markan kauppahinnasta, mikä suoritettiin piiritoimikunnalle 25.11.34.

Ikolan työväenyhdistys.

Ikolan työväenyhdistyksen perustamisesta "Työ" kertoo 18. 4.12, että Ikolaan on äskettäin perustettu työväenyhdistys, jossa on runsaasti jäseniä ja toiminta vilkasta. Yhdistys päätti Piviselän työväenyhdistyksen jäsenten kehotuksesta tehdä vappuna retken yhdessä polviselän työväenyhdistyksen kanssa Joutselkään. - Kokouksessa 2.6.12 päätettiin rakennuttaa tanssilava vuokramaalle. Rakentajaksi hyväksyttiin J. Mikkolainen. Kokouksen loputtua lähdettiin kävelyretkelle yhdessä Kivennavan ja Polviselän työväenyhdistysten kanssa. Jäseniä oli vuoden lopussa 30 vaiheilla.

Vuosikokouksessa 5.1.13 myönnettiin tilivapaus ja valittiin puheenjohtajaksi T. Pennanen, varalle Hj. Susi; kirjuriksi J. Henttinen, varalle V. Mikkolainen; rahastonhoitajaksi Hj. Tarkkainen. - Hanna Kohonen ja N. Valavaara luennoivat yhdistyksessä 18 - 20.1.13. - Kun yhdistys vietti 9.2.13 iltamaansa, niin sisällä oli mallikelpoinen järjestys, mutta ulkoa lyötiin yht äkkiä akkuna rikki sellaisella iskulla, että lasinsirpaleita satoi sisälle. - Kokouksessa 27.4.13 valittiin puheenjohtajaksi M. Mikkolainen, "kun ei oltu nähty vakinaista eikä varapuheenjohtajaa". Vappumielenosoitukselle päätettiin lähteä Polviselän Työväentalolle. - Juhannusaattona vietettiin kokkojuhlaa.

Vuosikokouksessa 18.1.14 myönnettiin tilivapaus. Kokouksia oli edellisenä vuonna pidetty kaikkiaan 27 ja iltamia 12. Puheenjohtajaksi ja kirjuriksi valittiin J. Henttinen, varalle J. Mikkolainen; rahastonhoitajaksi Hj. Tarkkainen edelleen. Kokouksessa oli osanottajia runsaasti. Jäsenmäärä ^mkuitekin alkoi pienentyä, mutta vuoden 1915 lopulla oli taloa varten ostettu hirret ja työnteko sovittu.

Vuosikokouksessa 6.2.16 myönnettiin tilivapaus. puheenjohtajaksi valittiin J. Henttinen edelleen, varalle A. Mikkolainen; sihteriksi J. Suutari ja rahastonhoitajaksi Hj. Tarkiainen edelleen. Vuokrahuoneen tavaton pienuus todettiin haitanneen toimintaa. Talonomistajaksi yhdistys pääsi vasta ^{tämän} vuoden lopulla, jolloin ~~kr~~ kerrottiin, että ^{ä/} yhdistyksellä oli keskellä ^{s/} kylää tien laidassa ulkonäöltään siiti kokoushuone, jonka siustus oli vielä keskeneräinen, mutta talo antoi kuitenkin suojan tuulia ja tulskuja vastaan. J. Tuomikosken pitämässä puhetilaisuudessa oli nuorisoa puoleen sataan.

Vuosikokouksessa 4.3.17 myönnettiin tilivapaus ja valittiin puheenjohtajaksi J. Henttinen, varalle J. Susi; sihteeriksi J. Suutari ja rahastonhoitajaksi Hj. Tarkiainen. Osanotto kokouseen oli laimeata. - Yhdistys kuului myöskin Kivennäskunnan kunnan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Luokkasodan jälkeen oli ensimmäinen kokous 31.12.19 talollisen V. Mikkolaisen puheenjohtolla. Muina osanottajina olivat työmies T. Aliska, satulaseppä J. Suutari, ~~Kivennäskunnan~~ talolliset A. Lempinen, B. Otranen ja M. Mikkolainen. Vuoden 1920 toimintakiellon vuoksi sotatilaan julistetuissa kunnissa ei piiritöimistolla ollut tietoa Ikolan työväenyhdistyksen toiminnasta enää tämän vuoden aikana, kuten piirisihteeri Arvi Hautamäen allekirjoittamassa selonteossa mainitaan. Rajaseuduilla tulivat työväenjärjestöjen toimihenkilöiden vainot päiväjärjestykseen. Myöskin Ikolan työväenyhdistyksen johtokunnan jäsen pidätettiin syyskuun alkupuolella 1921 ilman, että syytä siihen olisi tiedetty. - Vuoden 1923 lopussa yhdistyksen jäsenmäärä oli 11. Suunnilleen tämän suuruisena jäsenmäärä pysyikin, mutta toiminnasta ei ole ollut käytettävissä tietoja. 1930-luvun alussa parina vuonna yhdistys ei suorittanut vero-

jaan piirille, joten se oli puolueen ulkopuolella. Velaton talo yhdistyksellä oli. Sen tilikirja osoitti huomattavaa säästöä, mutta kassa oli silti aivan tyhjä, kun rahat olivat jääneet yksityisille lainaksi. Vuodelta 1932 yhdistys taas suoritti veronsa piirille. Jäsenmäärä oli tällöin 8, mutta laski siitä kuuteen. Vuosikokouksessa 26.2.39 yhdistys päätti lopettaa toimintansa ja yhtyä Kivemäen työväenyhdistykseen. Talo myytiin.

Joutselän työväenyhdistys.

Yleisessä kokouksessa 6.4.06 Antti Paavolaisen talossa päätettiin perustaa Joutselän työväenyhdistys, jonka väliaikaiseen toimikuntaan toimitetun jäsenmerkinnän jälkeen valittiin A. ja J. Paavolainen, Y. Kiuru, K. Sopanen, S. Saarenpää, A. Paasonen ja J. Siika. Seuraavassa kokouksessa A. Himasen talossa valittiin johtokuntaan edellisten lisäksi Anna ja M. Kirjavainen. Yhdistys liittyi puolueeseen 30.5.06. Aikuvuosina toimivat puheenjohtajina J. Paavolainen ja S. Boom sekä sihteerinä Anna Kirjavainen. Kokoonnuttiin milloin Paavolaisen, milloin Pelkosen taloon. Ensimmäisen toimintavuoden lopussa jäseniä oli 30 ja seuraavina vuosina 43, 38, 17, 12 ja vuonna 1911 14 jäsentä.

Kokouksessaan 14.4.07 yhdistys päätti pitää arpajaiset rakennusrahaston hyväksi ja iltaman perustettavaa kirjastoa

varten. Terijoen, Kivennavan ja Raivolan työväenyhdistyksille ehdotettiin vietettäväksi yhteistä vappujuhlaa Ikolanjärven rannalla. - Antreassa pidetyssä vaalipiirin kolmannessa edustajakokouksessa yhdistystä edusti A. Himanen, joka valittiin kokouksessa tarkastamaan Terijoen agitatsioonitoimikunnan tilejä yhdessä J. Kuuselan kanssa, joka edusti Kämärän-Pilppulan työväenyhdistystä.

Arpajaiset 18.8.07 pidettiin omalla kentällä, joka tosin silloin oli yhdistyksellä vain vuokrattuna, mutta ostettiin sitten 15.3.26 allekirjoitetulla kauppakirjalla J. pelkoselta 400 markan kauppahinnasta. Tontin suuruus oli 50 x 50 m ja sijaitsi maantien varrella. Arpajaisissa puhuivat kansanedustaja F. O~~s~~ Laine, neiti Anni Roisko ja muuan venäläinen sosiaalidemokraatti. Arvat eivät kuitenkaan menneet kaikki, joten pidettiin jatkoarpajaiset viikkoa myöhemmin.

Yhdistyksen kokouksessa 8.3.08 oltiin yksimielisiä siitä, että "Työ" on pidettävä pystyssä hinnalla millä hyvänsä. Lehden hyväksi päätettiin pitää iltama Karvalassa ja ostaa kolme osuutta. Yhdistyksen puheenjohtaja valittiin myymän "Työn" osuuksia yksityisille ja keräyslista jäi J. Paavolaisen huostaan. Keskusteltiin nimismiehen vaatimuksesta, että hänelle pitää näyttää iltamien ohjelma, ennenkuin iltamia saa pitää, mutta ei oltu tietoisia siitä, että onko todella taantumus päässyt noin pitkälle, vai olisiko se vain nimismiehen päästä lähtenyt kiristys, joten päätettiin sitä tiedustella "Työn" toimitukselta. Toimituksen neuvo oli: Ohjelmaa ei tarvitse näyttää. Yhdistys lahjoitti "Työlle" 26:25.

Kokouksessa 4.10.08 päätettiin vuokrata toimintahuone talveksi T. Pelkoselta 60 ruplan korvauksesta. Myöskin päätettiin ruveta rakentamaan omaa taloa. Rakennustoimikuntaan valittiin:

Y. Kiuru, K. Sopenen, J. Savolainen, M. Kirjavainen, J. Paavolainen, J. H. Paavolainen ja A. Paavolainen (Lintulan Antti). Kokous lausui jyrkän paheksumisensa entiselle senaatille sen vuoksi, että se oli asettunut kieltolakiin nähden hylkäävälle kannalle. Maanvuokrala~~ista~~ista hyväksyttiin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän menettely. Kunnallislain tulisi valmistua jo ennen istuntokauden loppua. Porvarien tarjoama painovapauslaki on äänestettävä yli vaalien.

Kun Viipurin itäisen vaalipiirin kokous oli ~~x~~ erottanut Mikko Uotisen puolueineuvosta ja samalla puolueesta valiten hänen sijalleen puolueineuvostoon Mikko Virkin, niin yhdistyksen kokous 7.2.09 yksimielisesti teki seuraavan päätöksen: "Koska yllämainitun kokouksen päätös on tehty nävyttömän salaperäisesti vastoin kaikkia sos.-dem. periaatteita ja siksi löysillä perusteilla ettemme voi sitä hyväksyä, niin samalla, kun panemme jyrkän vastalauseen tuota päätöstä vastaan, ilmoitamme, ettemme hyväksy puolestamme Mikko Virkkiä puolueineuvostoon." päätöslauselman ovat allekirjoittaneet Juho Paavolainen ja Yrjö ~~Kiuru~~ Kiuru. - Viikkoa myöhemmin pidetyssä kansalaiskokouksessa oli läsnä n. 80 henkilöä keskustelemassa senaatin kieltolakia vastustavasta menettelystä, joka kokouksen yksimielisen käsityksen muka~~n~~ oli raukka~~ma~~ista ja halpamaista kansan oikeuden häpäisemistä.

Talvella 1909 yhdistyksen toiminta oli virkeätä. Kokouksia pidettiin jokseenkin tiheään ja jäsenet kävivät niissä täsmällisesti. Yleisiä sekä perheiltamia oli usein. Yhdistyksellä oli kaksi huvitoimikuntaa, joista toinen oli Joutselässä ja toinen Jalkalassa. Ne suorittivat vuorotellen ohjelm~~aa~~aa iltamissa. Toimimaan jouduttiin kuitenkin ~~ne~~in sanomattoman ahtaissa oloissa, joissa kuvaelmain ja näytelmäin esittäminen oli melkein mahdoton.

ta. Omaa taloa rakennettiin, vaikka kassa ei ollutkaan suuri. Jokainen jäsen puolestaan teki parhaansa. pienviljelijät toivat hirsiä omista metsistään. Työläiset tekivät työpäiviä ilmaiseksi. Yrjö Kiuru johti rakennustöitä palkatta. Lintulan sahan omistaja ~~Härz~~ Bergqvist lahjoitti rakennustarvikkeita.

Vappuna yhdistys marssi Polviselän Työväentalolle yhteiseen vapunviettoon. Matkan varrelle sattuneet porvarit olivat harmistuneen näköisiä nähdessään köyhälistön valtavan joukon kulkevan, mainitaan ^{a/} asista kerrottaessa.

Työväentalo valmistui kesällä, koska 18.7.09 siinä vietettiin kunnan naisten yhteinen kesäjuhla, johon Terijoen naisosasto teki kävelyretken. Talon vihkiäisjuhlassa on "Kivennapa"-kirjan tiedon mukaan esitetty näytelmänä "Tehtaan tyttö", mikä ilmeisesti pitänee paikkansa, vaikkakin juhlan ajassa on parin vuoden virhe. Yhdistyksen arpajaiset olivat 25.7.09. Niiden tuottama voitto tarvittiin talon rakennuskustannusten maksamiseen, sillä ne kohosivat n. 4.000 markkaan. Toimivia miesjäseniä poistui, mutta "hienompi sukupuoli on toiminut voimiaan säästämättä". Naamionuvitkin järjestettiin.

Kesällä 1910 yhdistys sai arpajaisluvan. Perheiltamia ja juhlia oli tuontuostakin. - Luentokursseilla 19 - 21.2.11 oli joka ilta kuulijoita lähes 150 henkilöä, mutta "työväenyhdistyksen jäseniksi ei viitsitä käydä".

Klivennavan ja Uudenkirjon pitäjien Venäjään liittämisaikojen johdosta yhdistys järjesti Työväentaloon kansalaiskokouksen, joka päätti yksimielisesti, että pirstoamisale perustuslakejamme loukkaavana on mitä suurimmassa määrässä hämmästyttänyt meitä, koska se on sekä henkisellet että taloudelliselle elämällemme tuhoa tuottava turmanisku, jota me, vaikka se tulisikin vastoin perustuslakejamme toimeenpannuksi, tulemme kaikilla laillisilla keinoilla vastustamaan.

Luentokursseja järjestettiin jatkuvasti. Niitä oli 13 - 15. 10.11. Vuoden 1912 alkupuolella olivat 14-päiväiset luentokurssit sekä vielä 13 - 20.12 ¹² 3.12 toiset sillä luentokaudella. Näillä oli arki-iltoina kuulihoita vähänpuoleisesti, mutta sunnuntaina riskinpuoleisesti. Yhdistyksen toiminta oli tähän aikaan ripeänpuoleista.

Vappuna saapuivat järjestynein rivein marssien polviselän ja Ikolan työläiset Joutselkään, jossa ohjelman aluksi laulettiin Vala. J. Siika lausui osanottajat tervetulleiksi ja J. Neunen puhui syistä, jotka kannustavat ~~kaikissa~~ maissa työläisiä viettämään vappua. Kun puhuja oli päässyt hyvään alkuun, Kivennavan nimismies S. Alatalo saapui kahden poliisin kanssa, mutta he eivät tehneet mitään häiriötä. Väliajalla nimismies tiedusteli työväenyhdistysten puheenjohtajilta, miksei iltamista makseta 5:44, ja lupasi haastaa heidät kaikki oikeuteen. Työväenjärjestöt nimittäin maksoivat kaikkialla maassa vain 3:44, eivätkä lisäksi viranomaisten vaatimaa maksua luvasta, jota työväenjärjestöt eivät katsoneet tarvitsevana, koska heillä sääntöjen mukaan oli oikeus järjestää iltamia ja juhlia.

Jonkun ajan kuunneltuaan pontevia runojen ja kertomusten esityksiä sekä Internationalen voimakkaita säveliä nimismies poistui sanoen, ettei huomannut mitään laitonta. Poliiseille, jotka hän jätti vantiin, myytiin "Piiskoja". - Juhlissa oli keskustelukysymys Ihanneliiton hajottamisesta. Kaikki puhujat olivat sitä mieltä, että virkavalta oli tehnyt verisen vääryyden kansan kovempiosaisia kohtaan ja rikkonut perustuslakia mitä törkeimmällä tavalla. - Illalla oli iltama yhdistyksen kirjaston hyväksi.

Vuosikokouksessa 5.1.13 valittiin puheenjohtajaksi J. Paa-

volainen, varalle S. Boom; kirjuriksi J. Reiman, varalle T. paavolainen; muiksi jäseniksi johtokuntaan F. Hämäläinen, Maria Hollo ja Klaara Veikkolainen. Tilejä ei oltu ehditty valmista vuosikokoukselle.

Tammi- helmikuun vaihteessa 1913 olivat 3-päiväiset luennot. ~~Vuoden 1913 luentopäivinä~~ Valavaaran luentoja oli kuulemassa n. 100 henkilöä. Sunnuntaina kuulijain luku kohosi puolella. Hanna Kohonen puhui kirkon ja valtion erosta n. 2 t, jonka jälkeen useimmista tuntui tarpeen vaatimalta kirkon erottaminen valtiosta.

Kokouksessa 11.2.13 valittiin näytelmäseuran ^{opettaja} johtajaksi /F. O. Virtanen Karvalasta. Piano päätettiin ostaa. Hiukankaan juuksissa olevia ei lasketa iltamiin. Valittiin toimikunta saatamaan Työväentalo kodikkaammaksi. Jäsenmäärä oli kasvanut ~~enemmän~~ enemmän kuin puolella edellisestä vuodesta. - pääsiäissunnuntaina tehtiin rekiretki Kirkonkylän Työväentalolle, jossa esitettiin "Saituri".

Vuosikokouksessa 4.1.14 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin J. Hänninen, varalle A. paavolainen; sihteeriksi kauppias A. paavolainen, jäsenmaksujenkantajaksi Ida pelkonen. Osanotto kokoukseen oli laimeata. - Naamiohuveissa laskiaistiistaina oli talo täynnä ja ~~moni~~ moni oli saapunut pitkienkin matkojen takaa. Naamioituja oli kuitenkin vähän. - Kokoukseen 15.3.14 oli saapunut n. 40 henkilöä ja sen avasi J. Paavolainen selostaen viljatullihankkeen turmiollisuutta. Puolueneuvoston ehdottamat ponnet hyväksyttiin yksimielisesti. - Yhdistys piti työväen henkivakuutusyhtiötä tarpeellisena ja päätti ottaa siitä osakkeen. - Huhtikuun kokouksessa pohdittiin jäsenmäärän alenemisen syitä yleensä. Niitä todettiin useitakin. Vähäinen osanotto kokouksiin tympäisee uusia jäse-

niä. persoonalliset jaaritukset ja hyökkäykset yksityisiä jäseniä kohtaan saavat aikaan eripuraisuutta ja vieroittavat vähemmän vakaantuneita. Ammatillisen liikkeen vähäiset saavutukset ja epäonnistuneet työtaistelut vaikuttavat samoin jäsenmäärän vähentymiseen. Toivomuksia puhujaseurojen yhteistoiminnasta lausuttiin. Soittokunnalle päätettiin ostaa kaksi torvea niin pian kuin rahavarat sallivat. Raittiusosaston perustavan kokouksen pitämisestä ei kanneta maksua. Vappujuhille päätettiin lähteä Työväentalolta kello 1 polviselän Työväentalolle. Eräältä mulikaanilta kiellettiin pääsy talolle.

Maailmansota aiheutti pitkäaikaisen levähdyksen, mutta lokakuussa 1915 johtokunta alkoi toimia ja järjesti vuosikokouksen 17.10.15. Toiminta lepäsi kuitenkin edelleen muutamien harvojen hartioilla. Kokouksiin saapui tuskin muita kuin virkailijat. Edistymistä se osoitti vasta syksyllä 1916. Jäsenmäärä oli vuoden lopussa 38, ^{mutta} mulikaanit häiritsivät iltamia tekemällä kaikenlaista ilkiävaltaa. Kehitystä parempaan suuntaan tapahtui ^{kuitenkin} ~~edelleen~~. Kevättalvella 1917 jäsenmäärä oli yli sadan. Yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon. - Elokuussa pidetyssä kesäjuhlassa puhui E. Vallenius. Sen jälkeen päätettiin ostaa veljeksiltä V. ja M. Pelkoselta maatila 2.800 ruplalla ja maksaa se heti. Jäseninä oli silloin pienviljelijöitä 130.

Valkoisten valtaantulo merkitsi kauhua myöskin Joutselässä. Yhdistyksen jäsenistä ammuttiin 7; vankilaan kuoli 2 ja haavoitui 1; tietymättömiin hävisi 25; vankileireillä oli varsin monia. Harvennus näkyi myöskin 1919 vaalisen tuloksesta, sillä sosialistit saivat 107 ääntä kaikkiaan annetuista 392 äänestä.

Syksyllä 1919 pienviljelijä Mikko Suokas perusti yhdis-

tyksen uudelleen. Hänet valittiin puheenjohtajaksi ja sihteeriksi Anna Kirjavainen; rahastonhoitajaksi J. Reiman. Joulukuussa jäsenluku oli n. 70. "Talokin on hallussamme, vaikka kurjassa kunnossa aivankuin villiheimot olisivat siellä melastaneet. Kellä oli mitä tarvis, hän otti Työväentalosta. Ja jos ei itse tarvinnut, niin myi sopivalla hinnalla toisille. Osa kulisseista poltettiin, osa kuljetettiin pihalle. Akkuna-ruudut lyötiin pirstaleiksi; ovet pois paikoiltaan ei saranoilta nostaan, vaan repimällä, että tuli oikein kaunista jälkeä. Jäljellejääneet kulissit oli viileskeltty puukoilla pieniksi liuskoiksi. Nimismieskään ei viitsinyt tulla jälkiä katsomaan, vaikka monta kertaa pyydettiin." Talon avajaisjuhla oli 21.12.19. Suojeluskunta järjesti samaksi ajaksi iltaman nuorisoseuran taloon, mutta sinne ei tullutkaan yleisöä. Siitä he saivat aiheutta sisunpurkaukseen. Niinpä viisi ~~viisi~~ yhdistyksen jäsentä ollessaan lähdössä kotiinsa huvitoimikunnan kokouksesta vangittiin Työväentalon pihalla. Tämän "Karjala" kertoi siten, että viisi bolshevikikuriria, jotka ovat ~~Kontsašenovytz~~ Joutselän työväenyhdistyksen jäseniä ja johtohenkilöitä, joutuivat pidätetyiksi ollessaan viemässä Venäjälle Terijoelta noutamaansa maanalaista postia. "Karjala" ilkkui lisäksi, että Joutselän työväenyhdistyksen toiminta taitaa taas nukahtaa. Sitä pidätysten uskottiin tarkoittaneenkin.

Nimismies ei myöskään antanut yhdistykselle iltama- eikä huvilupaa sanoen syyksi, että niin on määrännyt rajamaan komendantti, joka kuitenkin kysyttäessä vastasi, ettei hänellä ollut syytä kieltoon enempää työväenyhdistykselle kuin muillekaan seuroille. Ilmeisesti suojeluskunnan sormet olivat pelissä, koska tiedettiin suojeluskunnan aluepäällikön puhelimitse sanoneen nimismiehelle, ettei työväenyhdistykselle saa antaa iltamalupaa.

Valkoisten toimenpiteet jatkuivat yhä. Niinpä 23.3.20 illalla pimeään vallitessa yhdistyksen puheenjohtajaa kohden ammuttiin kolme laukausta, joista ensimmäinen kuula meni aivan läheltä. Ampujat olivat harmaapukuisia. Ja suojeluskuntalaiset olivat aikaisemmin uhanneet työväenyhdistyksen toimihenkilöitä.

Yhdistyksen kokouksessa 1.8.20 päätettiin tilata 6-päiväiset luennot. Kunnallisten opastuskurssien pitämistä puollettiin, mutta ei Ensossa, koska se oli liian kaukana, ~~mutta~~ ^{vaan} Terijoella tai Uudellakirkolla. Vaadittiin rauhaa Neuvosto-Venäjän kanssa ilman anastushankkeita. poliittisen vangit vaadittiin vapaiksi ja asekaartin hajottamista. "Maahan on asetettava kansan luottamusta nauttiva hallitus."

Vuosikokouksessa 6.2.21 jätettiin tili- ja toimintakertomus kuukausikokoukselle, kun tilintarkastajat eivät olleet tehneet tehtäväänsä. Arvalla johtokunnasta eronneet J. Reiman, P. Siika ja Anna Kirjavainen valittiin uudelleen. Puheenjohtajaksi valittiin M. Suokas, kirjuriksi M. Ahtiainen ja rahastonhoitajaksi J. Reiman. Talon ovet päätettiin pitää avoinna minä suunnan puhujille tahansa, mutta kokouksessa 3.4.21 päätettiin kuitenkin pysyä edelleen sosialidemokraattisessa puolueessa eikä mennä äärimmäisyyksiin oikealle eikä vasemmalle. - Syysjuhla ja iltama pidettiin 4.9.21.

Vuosikokouksessa 12.2.22 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi tuli edelleen M. Suokas, varalle V. Pihlman; kirjuriksi A. Pelkonen, varalle A. Kirjavainen, joka valittiin myöskin rahastonhoitajaksi.

Kun Raivolan työväenyhdistys 26.3.22 vieraili Joutselän Työväentalossa, niin suojelija Juho Tikka ensin humallutettuaan itsensä ryhtyi reuhaamaan, jolloin Joutselän työväenyhdistyk-

sen puheenjohtaja meni häntä hillitsemään saaden puukoniskun rintaansa. Taskussa ollut lehtiö esti syntymästä suurempaa haavaa. Tältä suojelijalta p kiellettiin pääsy taloon, mutta parisen viikkoa myöhemmin pidettyyn yhdistyksen omaan iltamaan hän tuli suojelijoiden E. Tikan, A. Kyllösen ja M. Rekosen kanssa ja juopuneena puukko kourassa hyppi istumapenkeilläkin. Tunnettuun tapaansa aseellisia suojelijoita tunkeutui myöskin iltamaan 29.10.22 ja pitivät pahaa meteliä. Lamput he rikkoivat ja aseet kourissa ajoivat yleisön ulos.

Yhdistysrekisteriin merkittäväksi tehtiin ilmoitus 4.4.23. Tänä vuonna vappujuhlaa vietettiin Kokkomäellä, jossa oli n. 140 henkilöä. Raivolan työväenyhdistyksen soittokunta soitteli. Muuta ohjelmaa oli Joutselän, Polviselän ja Karvalan työväenyhdistysten puolesta. M. Suokas puhui. Iltamassa Joutselän ja polviselän työväenyhdistykset esittivät näytelmän.

Uudenvuodenpäiväksi 1925 työväenyhdistys kutsui raittiusosaston perustavan kokouksen, johon oli saapunut joukko nuoria neitoksia ja poikia. Osastoon liittyi 9 naista ja 5 miestä. Puheenjohtajaksi valittiin Anna Kirjavainen ja kirjuriksi Olga Henttinen.

Vuosikokouksessa 15.2.25 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen J. Hänninen, varalle M. Anttainen; kirjuriksi Anna Kirjavainen, varalle Maikki Pihlman; rahastonhoitajaksi A. Pelkonen. Vuoden 1918 kevään uhreista tilastoa keräämään valittiin Anna Kirjavainen.

Vuosikokouksessa 14.2.26 vastuuvapautta ei voitu myöntää, koska rahastonhoitaja oli mennyt työansioille muualle, joten tilit olivat tarkastamatta. Kaksi henkilöä valittiin valmistaamaan tilit seuraavaan kokoukseen. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen J. Hänninen, varalle A. pelkonen; kirjuriksi ja ra-

hastonhoitajaksi Anna Kirjavainen.

Kun valkoiset veivät sen kauppakirjan, jolla yhdistys oli vuonna 1917 ostanut Pelkosilta maatilani, palauttamatta sitä, niin työväenyhdistys pyysi uutta kauppakirjaa saadakseen virallisen omistusoikeuden ostamiinsa ja maksamiinsa maa-alueisiin, mutta myyjä asetti ehdoksi, että metsäalue on luovutettava hänelle, muuten hän ei anna sovinnolla uutta kauppakirjaa. Tästä ehdosta yhdistys pyysi piiritoimikunnan lausunnon, joka puolestaan päätti tiedustella puoluetoimikunnan mielipidettä.

Vuosikokouksessa 26.2.28 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi tuli M. Ahtiainen, varalle A. Koppana; rahastonhoitajaksi J. Hänninen, kirjuriksi T. Koppana, varalle V. Hänninen. Yhdistys kuitenkin nukahti. piiritoimikunnan käsityksen mukaan se ei toiminut ollenkaan vuoden 1928 ^{aikana} "eikä ole mahdollisuuksia lähiaikoina toiminnan elpymiseen, siksi piiritoimikunta päätti pyytää valtakirjaa Sos.-dem. Puoluetoimikunnalta sanotun yhdistyksen omaisuuden puolueen haltuun ottamista varten. Samalla piiritoimikunta päätti ehdottaa, että Joutselän työväenyhdistyksen talo saataisiin purkaa, koska se muuten luhistuisi kasaan perustuksen peräänantamisen johdosta." Puolisen vuotta myöhemmin eli 14.11.29 piiritoimikunta ehdotti puoluetoimikunnalle, että Joutselän entisen työväenyhdistyksen talo saataisiin joko purkaa tai myydä.

Piirisihteeri Kr. Lumijärvi kävi vielä saman vuoden lopulla Joutselässä. Silloin keskusteltiin alustavasti työväenyhdistyksen herättämisestä. Vuoden 1930 alkupäivinä pidetyssä kokouksessa neuvoteltiin työväenyhdistyksen toiminnan aloittamisesta, mutta silloinkaan ei tehty lopullista päätöstä. Kun sitten piirisihteeri Lumijärvi 3.3.30 taas kävi Joutselässä, johon oli järjestetty puhetilaisuus, johon oli saapunut suuri

joukko yleisöä, niin puheen päätyttyä lyhyen keskustelun jälkeen yksimielisesti päätettiin alottaa toiminta. Jäseniksi liitettiin 21 henkilöä. Johtokuntaan valittiin J., A. ja V. Hänninen sekä S. ja A. Koppana, joista puheenjohtajaksi A. Hänninen, sihteeriksi V. Hänninen ja rahastonhoitajaksi J. Hänninen. Talon uudelleen rakentamisesta keskusteltiin ja määrättiin johtokunta ajamaan asiaa edelleen. - Yhteiseen vappuillatajuhlaan Karvalassa osallistuttiin.

Vaikka rahaa ei ollutkaan eikä lainakaan saatu, niin talon kunnostaminen tapahtui niin ripeästi, että helluntaina 1930 oli avajaisjuhla, jossa M. Suokas puhui ja nuoret esittivät 2-näytöksisen näytelmän. Yleisöä oli runsaasti. Yhdistys kuitenkin nukahti seuraavan vuoden alussa. Osaksi oli syynä se, kun toimitsijat tavoittivat omakohtaista hyötyä. Marraskuun lopussa 1932 yhdistyksestä kerrotaan: Joutsenkä on Kivennavan mustimpia. Työväenyhdistys on olemassa, mutta sen toiminta on sellaista, että olisi sama, vaikka sitä ei olisi ollutkaan. Nyt päätettiin yrittää uudella innolla.

piirin hyväksi järjestetyssä juhlassa 16.9.34 oli ohjelmassa orkesterinsoittoa, tervehdyspuhe, huumoriesityksiä, juhlaruno, pakina ja J. Helon pitämä juhlapuhe. Näytelmän esittämiseen osallistui Polviselän, Karvalan, Kirkonkylän ja Ikolan työväenyhdistykset. Yleisöä oli erikoisen paljon.

Toimivia jäseniä siirtyi paikkakunnalta. Yhdistyksen toiminta lamaantui. Talo pääsi rappeutumaan huonoon kuntoon. Vuosikokouksessaan 26.2.39 yhdistys päätti lakkauttaa toimintansa.

Karvalan työväenyhdistys.

Karvalan työväenyhdistys perustettiin 1908. Perustajajäseniä olivat Mikko ja Matti Kiuru, K. Pakarinen, M. Repo, T. ja Matti Veijalainen, J. Termonen ja L. Ryytänen. Vuoden päättyessä yhdistyksessä oli 35 jäsentä; seuraavina vuosina 10,8 ja 10 jäsentä. Yhdistyksen toiminnan johdosta suometarilaiset pitivät 20.12.08 kokouksen erään pomon kotona työväenyhdistyksen tukahduttamiseksi. "Asia selvisikin sikseen, että noin viisikymmentä miestä löytyikin kokouksessa olijoita, jotka kannattivat työväenliikkeen levittämistä ja niitä, jotka sitä kaikilla voimillaan tahtoivat ehkäistä, oli yksin lukien koko mahdava joukko, neljä miestä. Saatuaan selvän tiedon sakkinsa mahdavuudesta painuivat pomon näkökuopat tavallista pienemmiksi ja nänensä alkoi kääntyä kotia kohti, ikäänkuin kompassi tavoittelee pohjoista." - - - - - "Eräs hymähti vielä olevan yhden keinon haitaksi toiminnalle, joka piti tehtävän ja se oli jonkunlaisen kristillisen yhdistyksen perustaminen, joka hänen laskunsa mukaan auttaa. Keskustelivat siitä ja rupesivat nyt jäseniä keräämään koplaansa, ja katso, saalis oli aivan vähäinen; verkko kyllä oli vahvana apjasta nostettu, mutta ei ollut ainuttakaan sielua." - - - - - "Siihen sulii ja paloi koko homma."

Yhdistys toimi vuokralla K. ja J. Kostiaisen talossa. Vuosikokouksessa 10.1.09 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin M. Kiuru, varalle P. Montonen; kirjuriksi T. Veijalainen ja rahastonhoitajaksi M. Kiuru. Yhdistyksen toiminta oli kuitenkin hajanaista ja veltttoa. Tyttöjen puolesta pojat maksoivat jäsenmaksun, että heitä saatiin näyttämölle tarvit-

taviin esityksiin.

Vuonna 1912 iltamia pidettiin tiheästi, mutta nimismiehen kanssa oli väittelyä iltamaluvan maksamisesta, jota yhdistys ei suostunut maksamaan. Kirvesmies M. Veijalainen pani monta kertaa nimismiehen pöytään 3:44, mutta kun nimismies ei ottanut niitä, niin Veijalainen otti ne takaisin. Poliisi Halla ilmoitti yhdistyksen puheenjohtajalle 29.8.12, että yhdistyksen viimeksi pitämästä iltamasta on maksettava vero tai muuten puheenjohtaja joutuu oikeuteen. Lopulta asia sovittiin erästä määräsummasta.

Vuosikokouksessa 26.1.13 myönnettiin tilivapaus. Edellisellä vuonna oli pidetty 13 kokousta ja 15 iltamaa. Tuloja oli ollut 384 rpl 52 kop. Puheenjohtajaksi valittiin E. Veijalainen ja varalle M. Repo, muiksi/jäseniksi johtokuntaan M. Kiuru, A. Kurjonen ja T. Veijalainen.

Kun Matti Lemmetty oli lahjoittanut yhdistykselle tontin ja rakennustarvikkeet suurimmaksi osaksi saatiin lahjaksi, niin ennen pitkää talo valmistui sen jälkeen. Kokouksessa 16.3.13 keskusteltiin rakenteilla olleen talon valmistamisesta.

Vuosikokouksessa 18.1.14 tilikertomus hyväksyttiin ja puheenjohtajaksi valittiin M. Repo, varalle J. Jukanen; kirjuriksi T. Veijalainen ja rahastonhoitajaksi M. Kiuru. - Näyttelemiseen kiinnitettiin suurta huomiota. Opettaja F.O. Virtanen oli ohjaajana; parhaita näyttelijöitä olivat Y. ja B. Mutta, Eeva Munne ja Helena Siika.

Vuosikokouksessa 24.1.15 tilikertomus hyväksyttiin. Puheenjohtajaksi valittiin J. Kiuru, varalle T. Pimiä. Keskusteltiin talon laajentamisesta ja kullissien maalauttamisesta, mutta päätösten tekeminen jätettiin tuonnetuksi. Samaa asiaa käsiteltiin sitten vuosikokouksessa 9.1.16, jolloin piirustukset ja

kustannusarvio olivat valmistumassa. Tässäkin kokouksessa hyväksyttiin tilikertomus. Puheenjohtajaksi valittiin T. Pimiä, varalle J. Jukanen; rahastonhoitajaksi M. Kiuru ja kirjuriksi T. Veijalainen.

Talon laajentamisessa ei kuitenkaan päästy pitemmälle, kuin että sisäseinät saatiin kuntoon. Työ oli sitten seisahduksissa vuoteen 1922.

Vuoden päättyessä yhdistyksen toiminta osoitti edistymistä. Vuosikokouksessa 14.1.17 todettiin, että jäsenmäärä oli kaksinkertaistunut. Puheenjohtajaksi valittiin E. Hölttä, varalle T. Pimiä, rahaston- ja kirjastonhoitajaksi M. Kiuru, taloudenhoitajaksi J. Munne ja kirjuriksi T. Veijalainen. - Yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Vuosikokouksessa 20.1.18 valittiin puheenjohtajaksi T. Pimiä, varalle J. Jukanen; rahastonhoitajaksi M. Kiuru ja kirjuriksi edelleen sen tehtävän monivuotinen suorittaja T. Veijalainen, joka sitten luokkasodan päättymisen aikoina pakeni Venäjälle, josta silloin tällöin keskusteli yli joen veljensä kanssa, mutta sai sitten 1939 karkoitustuomion "valtiollisesta venkeilystä veljensä kanssa". Tuomio oli täysin aiheeton, sillä veljesten kohtaukset olivat ainoastaan ~~veljien~~ veljien keskusteluja. Hän oli vielä Siperiasta jonkun vuoden kirjeenvaihdossa tyttärensä kanssa, mutta sittemmin hänen kohtalostaan ei ole saatu mitään tietoja monista eri yrityksistä huolimatta, vaikka hänen osotteensaakin Jakutskissa on ilmoitettu täältä niin Suomen suurlähettiläälle kuin punaiselle Ristillekin.

Kunnallistoimikunnan toimesta oli kutsuttu sosialidemokraattisia kansalaisia Karvalassa E. Silian taloon 5.12.20¹² keskustelemaan työväenyhdistyksen herättämisestä, Kunnallistoimi-

kunnan puheenjohtaja M. Suokas selosti alussa työvään järjestyksen tarpeellisuutta, jonka jälkeen kokous valitsi puheenjohtajakseen J. Kiurun ja sihteerikseen V. Kiurun. Jäseniksi kirjoittautui 20 henkilöä. Sen jälkeen valittiin 6-henkilöinen toimikunta, jonka tehtäväksi annettiin hommata yhdistyksen omaisuus vapaaksi. Asiaa nimismiehelle esittämään valittiin J. Kiuru ja P. Siika.

Valtiovallan toimesta tämänkin yhdistyksen toimintaa vaikeutettiin. Niinpä yhdistyksen puheenjohtaja vangittiin kodissaan 12.9.21 mitään syytä ilmaisematta. Turvattomuuden tunne ja toimintavoimien heikkous aiheutti sen, että yhdistys nukkui melkein kokonaan. Kunnallistoimikunnan toimesta se herätettiin uudelleen 26.2.22. Tällöin tuli puheenjohtajaksi M. Kiuru. Neljä muuta Kiurua kuului tähän johtokuntaan sekä heidän lisäksi V. Kostiainen, J. Munne, p. ja J. Siika sekä A. Veijalainen.

Juopuneet olivat jo tällöin yhdistyksen vastuksena. Niinpä ~~Kokouksessa~~ keväällä 1922 päätettiin kieltää parilta juopolta pääsy talolle ja ilmoittaa heidät viranomaisille. Jäseniä oli tällöin 25. Tehtiin huviretkiä vieraisiin kyliin ja ~~rakennettiin~~ ^{jatket-} keskenjäänyttä talon suuren ~~amista~~ ^{amista}. Rahoja oli saatu ja yritettiin tosissaan palkan edestä ja ilman päämääränä talon saaminen talveksi lämpöiseen kuntoon. Kesäjuhlassa ja sen yhteydessä pidetyssä iltamassa 23.7.22 esitettiin 3-osainen näytelmä ~~Kokouksessa~~ ^{Kokouksessa} "Ei sovintoa ennen uhria".

Vuosikokouksessa 4.2.23 myönnettiin tilivapaus. Järjestystä pitämässä huvitilaisuuksissa määrättiin kaikki yhdistyksen miespuoliset jäsenet. Toimitsijoiksi tulivat M. Kiuru puheenjohtajaksi, varalle A. Veijalainen; kirjuriksi J. Munne, varalle M. Kiuru; rahastonhoitajaksi V. Kiuru. - Vappuna osallistuttiin yhteiseen juhlaan Joutselän Kokkomäellä. - Vuoden

päätyessä yhdistyksessä oli jäseniä 12.

Yhdistyksen toiminta jatkui hiljaisena. Seuraavan vuoden t/ päätyessä jäseniä oli 7. Piirisinhteeri Suokas kävi kerran järjestelymatkalla. Vuonna 1925 yhdistys tilitti piirille iltamista 100:--. Jäseniä oli vain 6.

Oikea verilöyly tapahtui kesäjuhlassa 25.7.26, jolloin väkeä oli n. 500 henkilöä. Humalaisten luku lisääntyi illan kuluessa, joten lähistöllä täytyi olla viinamyymiä. Kun näytelmän päätyttyä sytytettiin salin lamppuja, niin E. Kostiainen löi lähellään ollutta E. Kurjosta nyrkillä kasvoihin sekä sen jälkeen puukolla Armas ja Eino Kouhiaa. Tämän jälkeen kaikui kaksi perättäistä laukausta ja sitten yhä uusia joka puolelta salia. Hulinan alottanut E. Kostiainen kaatui luodin satuttamana salin ovelle. T. Munne aikoi paeta näyttämön kautta, mutta tuli ammutuksi. Akkunan kautta pako on yrittänyt O. Nenonen tavattiin myöhemmin akkunan alla pään läpi ammuttuna. Useat muutkin saivat puukonhaavoja. Mellakka riehui n. 15 - 20 min. Tapahtuneen johdosta maaherra kielsi Karvalan työväenyhdistykseltä huvien toimeenpanon 8 kk:n aikana. Kukaan räyhänneistä ei ollut työväenyhdistyksen jäsen.

Vuonna 1928 yhdistyksen toiminta oli taas verrattain vilkasta.

Vuosikokouksessa 26.3.30 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi tuli V. Kostiainen, varalle V. Munne; kirjuriksi T. Kiuru, rahastonhoitajaksi J. Munne. - Vappuna oli iltajuhla, johon osallistuvat myöskin Polviselän, Joutselän ja Multalan työväenyhdistykset. Kr. Lumijärvi puhui ja polviselän työväenyhdistyksen näyttelijät esittivät "Anna-Liisan". Juhlasali oli tupaten täynnä.

Syksyllä 1931 piirijärjestön luennoitsija selosti Karva-

laa seuraavasti: Se on punaisimpia kyliä. Suojeluskuntaankin kuuluu vain yksi ~~kes~~ mies ja hänkin on liittynyt vasta tänä vuonna. Työväenyhdistyksen jäsenmäärä ei kylläkään ole suuri, mutta toiminta on ollut kulu~~van~~akin vuonna huomattavan vilkasta. Taloudellinen asema on vakava.

Vuoden 1932 aikana toiminta voimistui. Jäsenmäärä lisääntyi enemmän kuin puolella. Opintokerho kokosi suuren määrän kylän nuorisoa ympärilleen. Yhdistyksen johdossa oli vain nuorempaa ikäluokkaa, jota jäsenistönkin suuri enemmistö oli. Yhdistys oli täysin vakavarainen.

Jäsenmäärä kuitenkin taas laski. Vuosina 1936 - 8 se oli 9 ja vuonna 1939 12. - Vuoden 1938 vappuna oli iltajuhla, jossa M. Nevalainen puhui ja esitettiin näytelmä. Yleisöä oli n. 150 henkilöä. Vuoden 1939 vappuna oli myöskin iltajuhla. Siinä puhui E. Posti. Kirkonkylän työväenyhdistyksen näyttelijät esittivät näytelmän. Yleisöä oli n. 200 henkilöä.

Piiritoimikunnan kokouksessa 2.5.39 "Karvalan työväenyhdistyksen tonttikauppaa päätettiin valvoa piiritoimiston puolesta jotta yhdistys saapi ostaa tontin jolla on talo~~ja~~, ja sen jälkeen yhdistys saapi kiinnelainan."

Edelläoleva lainaus osoittaa, että tässäkin ilmeisesti on kyseessä hyvin tavallinen tapaus yhdistysten, kansakoulujen ja muiden tonttien kohdalla, joista aikanaan asian merkitystä ymmärtämättä jätettiin hankkimatta lailliset erotus- ja huu-datustoimenpiteet, joiden seurauksena sitten myöhemmin oli joko häätö tai uusi lunastus. Karvalankin työväenyhdistyksen aikanaan saama lahjatontti kymmenien vuosien kuluttua tuli uudelleen ostettavaksi.

Takaisinvaltauksen jälkeen Työväentalo todettiin kokonaan tuhoutuneeksi. Omaisuudestaan yhdistys sai korvausta kaikki-

aan 79.260:--.

Kivennavan työväenyhdistys.

Kivennavan kirkolla oli aikomus perustaa työväenyhdistys toukokuun alussa 1906, mutta "kun rikas sanoi, ettei semmoisia tarvita", niin yhdistys jäi silloin perustamatta.

Suutari V. Hoffnerin talossa 1.11.06 pidetyssä työväen kokouksessa nahkuri Akseli Karlsson lausui työväenyhdistyksen syntysanat, työväenyhdistys perustettiin ja sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin A. Karlsson, varapuheenjohtajaksi kelloseppä E. J. Hjelt. Kirjurin toimen sai neiti Anna Moilanen ja rahaministerin salkku joutui torppari A. Heikkisen huostaan. Muina perustajajäseninä mainitaan J. Rämö, J. Koskinen, A. Ihainen ja A. Tiitta. Aluksi toimittiin innokkaasti Hoffnerilta vuokratussa huoneistossa. Jäseninä oli 68 miestä ja 20 naista. Puolueeseen yhdistys ilmoittautui 29.1.07. Tällöin^{kin} oli puheenjohtajana A. Karlsson ja kirjurina Anna Moilanen.

Helmikuussa 1907 pidetyssä vuosikokouksessa tilit olivat tarkastamatta. Puheenjohtajaksi valittiin J. Rämö, varalle

E. J. Hjelt; kirjuriksi Anna Moilanen, varalle A. Karlsson; rahastonhoitajaksi A. Kekkinen; muiksi jäseniksi johtokuntaan G. Bom, O. Liukkonen, A. Ihalainen, M. Metso, Eva Janger ja Helena Melto. - Kokouksessa 5.5.07 perustettiin lainakirjasto, jonka hoitajaksi valittiin A. paljakka. - Helluntaina pidettiin iltama lähellä Kirkonkylää Raivolan maantien varrelta vuokratulla tontilla. - Elokuussa yhdistys sai pyynnöstään luvan pitää iltamia Kunnantalossa, kun maksoi 109:- kunnan rakennusrahastoon. Nuorisoseura oli jo toistakymmentä vuotta pitänyt iltamia Kunnantalossa maksamatta penniäkään. Porhot olivat kuitenkin sitä mieltä, ettei työväenyhdistykselle saanut antaa taloa maksuakaan vastaan. Tästä syystä pidettiin kuntakokous 9.11.07, jolloin 336 äänellä 70 vastaan peruutettiin työväenyhdistykseltä oikeus pitää iltamia Kunnantalossa. Yhdistys ehti kuitenkin pitää vuosijuhlansa 3.11.07.

Kuntakokouksen kielteisen päätöksen jälkeen yhdistys kokoontui heti seuraavana päivänä ja päätti valittaa kuvernöörille siitä. Samalla päätettiin panna alkuun oman talon rakentaminen, kun maakin oli tiedossa ja hirsiäkin osaksi ostettu. Rakennuskomiteaan valittiin: A. Ihalainen, M. Liffländer, J. Kaivolainen, M. Rämö sekä Y. ja Anna Moilanen. Varojen saamiseksi päätettiin anoa arpajaislupa. Samanapäivänä Maria Tammi puhui Kunnantalossa. Hän oli ensimmäinen naispuhujapaikkakunnalla ja teki ^{er}ittäin hyvän vaikutuksen työläisnaisiin. puhujaseura oli toiminnassa valistustason kohottamiseksi. Eri puolueiden ohjelmista hommattiin väittelykokous Kunnantaloon. Samoin koko kunnan käsittänyt torpparikokous. Marraskuussa kellosepänleski Edla Hjelt lahjoitti työväenyhdistykselle tontin kauniilta mäntymetsää kasvaneelta hiekkakunnaalta, johon sitten rakennettiin Työväentalo.

Talvella 1908 toiminta jatkui riipeänpuoleisesti. Puhujaseura toimi hyvinkin ahkerasti. Monesti aika meni puoleen yöhön keskustellessa tärkeistä kysymyksistä. Arpajaiset olivat 19. 7. 08. - Sosialidemokraattisten naisten yhteinen kokous pidettiin 20. 9. 08. Sydämenasiaksi otettiin äitiysvakuutuksen selvittäminen työläisnaisille, että eduskuntaryhmä saataisiin niin suureksi, että se kykenisi ajamaan sen läpi. Koko kuntaa käsittävän naisten kokouksen tarpeellisuudesta päätettiin lähettää kysely. - Syksyllä onnistuttiin ostamaan sopuhinnalla jotenkin iso ja hyvä salvos, josta ruvettiin rakentamaan taloa, johon tuli juhlasali ja keittiö. Tahvanan päästiin tupaantulliaisiin. Jäsenmäärä kuitenkin laski huomattavasi, sillä edellisen vuoden lopussa se oli vielä 68, mutta nyt enää 11.

Vappuna 1909 osallistuttiin yhteiseen juhlaan Polviselässä. Arpajaiset rakennusrahaston hyväksi olivat 15. 8. 09 nuorisoseuran talossa. Kalmarinin (Danielsson-Kalmari vastusti kieltoa, josta syystä alkoholijuomia yleensä ruvettiin kutsu-
maan kalmariiniksi.) kauppiaat olivat järjestäneet myymän kylässä kahteen eri paikkaan seurauksella, että rikottiin akkunoita. Syyskuussa oli taloon saatu lisätyksi ajanmukainen näyttämö kulisseinneen ja pidettiin vihkimistilaisuus. Velkaa oli tullut yli 300 ruplaa. Huvitoimikunta, näytelmäseura ja puhujaseura pääsivät täyteen vauhtiin. Käsinkirjoitettu lehti ilmestyi kerran kuussa toimittajanaan V. Porvali. Yhdistys liittyi jäseneksi Kivennavan osuuskauppaan. Jäsenmäärä oli kuitenkin vain 12. Tuloja oli vuoden kuluessa 709 rpl 52 kop. Säästökseksi jäi Rpl 28:84.

Vuosikokouksessa ^{16/}23.1. 10 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen J. Hämäläinen, varalle O. Kaukonen; muiksi jäseniksi johtokuntaan J. Koskinen, V.A. Virkki,

Anna Moilanen, V. Porvali ja S. Boom. - Tänäkin vuonna pidettiin arpajaiset. Velkaa saatiin lyhenemään niin, että sitä oli enää vain hiukan yli 50 ruplaa. Syksyllä pidettiin luentokurssit. Jäsenmäärä oli vuoden lopussa 1823. Yhdistyksen kokouksia ~~xi~~ oli 11 ja johtokunnan 8 sekä yksi kansalaiskokous. puhdas omaisuus oli vuoden lopussa 3.389:16.

Vuosikokouksessa 15.1.11 valittiin puheenjohtajaksi edelleen J. Hämäläinen ja varalle O. Kaukonen. - Kokouksessa 5.2.11 keskusteltiin monipuolisesti ja laajasti siitä, ruvetaanko talon laajennuspuuhiin. Rakennustoimikuntaan, jolle myönnettiin niin laaja valta, kuin äly myöten antaa, valittiin J. Hämäläinen, V. Porvali, M. Rämö, A. Paljakka, J. Koskinen, V.A. Virkki ja A. Ihalainen.

Tänä ~~ja~~ vuonna olivat luentokurssit 15 - 17.2, jolloin luennoitsija Tossavainen luennoi, ja 19 - 21.10, jolloin luennoitsijana oli E. Viinikainen. Jäsenille annettiin apurahoja, että he saattoivat käydä opastuskursseilla Raivolassa ja ^{Teri-}~~Työ-~~joella.

Kokouksessa 19.3.11 monipuolisen keskustelun jälkeen kiellettiin tupakointi iltamien aikana työväenyhdistyksen huoneustossa. Tupakan myynti yhdistyksen ravintolasta lopetettiin. Vapun järjestämiseksi päätettiin kutsua naapuriyhdistyksiä kokoontumaan kirkolle.

Läänin kuvernööri antoi kenraalikuvernöörin suostumuksella yhdistykselle arpajaisluvan. Arpajaiset järjesti 7-henkilöinen arpajaistoimikunta. Uuden näyttämön vihkiäiset pidettiin 16. 7.11. "Työn" hyväksi pidettiin iltama ja jäsenet lahjoittivat puolek heinäkuun 18 päivän palkastaan. Nimismiehelle annettiin periksi ja ruvettiin anomaan iltamille luvat. Jäseniä oli vuoden lopussa 20.

Vappuna 1912 yhdistys osallistui lippuineen Ahjärvellä pidettyyn juhlaan, jonne yhdessä marssittiin vastaan saapuneiden Ahjärven toverien kanssa. Kesäkuun mielenosoitusretkeen osallistuttiin yhdessä Ikolan ja Polviselän työväenyhdistysten kanssa. Mieskööri alkoi toimia kanttori Tihverän johdolla. Samoin näytelmäseura uurasteli. Yhdistyksen kunniajäseneksi kutsuttiin leskirouva Edla Hjelt, joka oli aikanaan lahjoittanut yhdistykselle tontin.

Juopoista oli harmia enemmän kuin tarpeeksi. Kokouksissa ^{huu} ~~pää~~ tettiin esittä viralliselle syytäjälle henkilöitä ja kiellettiin heiltä pääsy talolle. Työväentalossa oli pitäjän edistysseurojen yhteinen kokous 6.10.12. Sen avasi Vehmaisten raittiusyhdistyksen puolesta M. Vaittinen, joka valittiin kokouksen puheenjohtajaksi ja kirjuriksi V.A. Virkki. Työväenyhdistyksistä olivat edustettuina : Kuokkalan, Rajajoen, Ollilan, Joutselän, polviselän ja Kirkonkylän työväenyhdistykset. Vilkkaan ja asiallisen keskustelun jälkeen hyväksytyissä pöytäkirjoissa sanotaan:

Henkilöiltä, jotka yleistä laatua olleissa kokouksissa tai juhlissa ovat ~~ovat~~ esiintyneet sopimattomasti, on kielletävä pääsy tällaisiin tilaisuuksiin ja tieto siitä annettava lähiseudun järjestöille, joiden on noudatettava kieltä. Sellaisista häiriöistä, joista voidaan syyttää, vedettäk^öön armotta syyteeseen. Juhla- ja kokoustilaisuuksissa kaikilta on vaadittava ehdotonta raittiutta. Väkijuomain kuljettajista on tehtävä ilmoitus yleiselle syytäjälle.

Järjestöjen jäseniltä, varsinkin naisilta, vaadittakoon niin paljon sisäistä ryhtiä, etteivät seurustele juopuneitten tai muuten sopimattomasti esiintyvien henkilöiden kanssa kuitenkin niin, että milloin tarjoutuu sopiva tilaisuus ja sel-

laiset olosuhteet, että kasvatustyötä tällaisten henkilöitten pelastamiseksi todenteolla voidaan tehdä, on järjestön jäsenten velvollisuus silloin vakavan, uhrautuvankin, työn kautta perata ja muokata heissä maaperää uudelle ihmiselle.

V.A. Virkki, M. Logonoff ja J. Taponen valittiin kiertokirjeellä esittämään asian kaikille edustamatta jääneille järjestöille. Kokous päättyi lauluun: "Käy eespäin, väki voimakas." "

Vuoden kuluessa oli yhdistyksen kokouksia 11 ja johtokunnan 5. Iltamia ja huvitilaisuuksia oli 14. Tuloja oli 1904:90. Puhdas omaisuus oli vuoden lopussa 7.493:11. Vuosikokouksessa 26. 1.13 tilivapauden myöntäminen jäi, kun ei ollut tilintarkastajain lausuntoa. Lauluseura velvoitettiin antamaan kertomuksensa kuukausikokoukselle. Puheenjohtajaksi valittiin J. Hämäläinen, varalle E. Boom; kirjuriksi V. Porvali, varalle Ida Boom, rahastonhoitajaksi V.A. Virkki. Vuosikokouksen loputtua oli perhejuhla, jossa liittyi koko joukko uusia jäseniä. Tammikuussa oli myöskin luentotilaisuus, jossa Hanna Kohonen ja N. Valavaara luennoivat. ^{Juopuneina} ~~Heidän~~ esiintyneitä ilmoitettiin oikeudelle. Toiminta oli vilkasta koko talven, mutta kesällä se väsähti. Syksyllä toiminta kuitenkin elpyi. 4.10.13 oli onnistunut iltama, jossa opettaja J. Laine puhui ja muuta ohjelmaa oli runsaasti, kuten runonlausuntakilpailu ja näytelmä "Egyptin pimeys". Yleisöä oli runsaasti ja käytös siivoa. Jäseniä liittyi tämän vuoden kuluessa 24. Kokouksia pidettiin 15 ja iltamia sekä muita huvitilaisuuksia 18.

Vuosikokous 11.1.14 aloitettiin laulamalla Työväenmarssi. Kun ei ollut tilintarkastuslausuntoa, ei johtokunnalle voitu myöntää tilivapautta, vaan se myönnettiin ylimääräisessä kokouksessa 13.1.14. Puheenjohtajaksi valittiin Anna Moilanen, varalle A. Paljakka; kirjuriksi ja rahastonhoitajaksi O. Kauko-

nen. perustettavaksi aiotusta työväen henkivakuutusosakeyhtiöstä päätettiin ottaa osake.

Vuosi 1914 oli yhdistykselle ~~koettelemusten~~ ^{koettelemusten} ~~koettelemusten~~ ^{koettelemusten} vuosi. Silloin yhdistys menetti toimitsijansa. Kun Kivennavan osuusk^{seuran} ~~seuran~~ päämyymälä siirrettiin Terijoelle, meni sen mukana työväen yhdistyksen monivuotinen ja toimelias rahastonhoitaja, kaupanhoitaja V.A. Virkki. Samana vuonna useat muut toimitsijat siirtyivät rajan taakse ansioille. Jäsenenäkin oli enää vain 4 naista ja 7 miestä. Seuraava vuosi oli vieläkin huonompi. Jäsenmäärä aleni viiteen. Vuoden loppupuolella saatiin toimintaan viirikettä, kun kaupanhoitaja A. Annell (sittenmin Alervo) ryhtyi keräämään hajallaan olleita joukkoja. Sen seurauksena saatiin aikaan iltamia. Näytelmiä voitiin esittää siten, että osia luettiin Pietarissa ja käytiin niitä esittämässä ~~Kivennavalla~~ Kivennavalla sopivan ajan tullen. Niin tehtiin m.m. 10-vuotisjuhlan kanssa 1916. Näytelmän henkilökunta oli lukenut osansa Pietarissa ja tuli vieraillemaan juhlaan ja osallistui ohjelman suoritukseen.

Vuosikokouksessa 1916 valittiin yhdistyksen puheenjohtajaksi A. Paljakka, varalle E. Boom; kirjuriksi ja rahastonhoitajaksi A. Annell (Alervo) Kesällä maalautettiin V. Salokanteleella ajanmukaiset kulissit, jotka tulivat maksamaan n. 1.000. Yhdistyksen 10-vuotisjuhlaan 5.11.16 oli saapunut yleisöä avara sali täyteen. ~~Yhdistyksen~~ puheenjohtaja A. paljakka, joka oli ollut jäsenenä alusta alkaen, piti tervehdyspuheen. Laati-
mansa sisältörikkaan 10-vuotiskertomuksen esitti kaupanhoitaja A. Annell (Alervo). Runoja esittivät M. Rämö, Vartiainen, Aario ja muutkin. Piirisihteeri J. Tuomikoski piti juhlapuheen. Aika onnistuneesti esitettiin "Taistelu elämän kruunusta". Ikonlan, Rantakylän, Polviselän ja Joutselän työväenyhdistysten

edustajat esittivät onnittelunsa. Yhdistyksessä olivat ensimmäisen 10-vuotiskauden pysyneet mukana Antti Paljakka ja Edv. Boom; A. Ihalainen ja J. Rämö olivat välillä hetken aikaa yhdistyksen ulkopuolella. - Työväentalossa luennoivat 1 - 6.12. 16 Vesa, Tuomikoski ja Lempiäinen. Kirjanpito- ja opastuskurssit alkoivat 8.1.2.16 ja jatkuivat 7 iltana.

Kokouksessa 9.4.17 päätettiin ~~kutua~~ naapuriyhdistykset viettämään yhteistä vappujuhlaa, jonka ohjelma siten oli mahdollisuus saada rikkaammaksi. Jäsenmäärä kasvoi pääsisiäpyhien aikana 150 %. - Yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon. - Kokouksessa 11.11.17 päätettiin ruveta ~~su~~pistamaan tanssia iltamissa ja hankkia enemmän henkistä ohjelmaa.

Vaikka yhdistys ei osallistunut luokkasotaan ja vain harvat sen jäsenistäkin olivat mukana, niin sen omaisuus takavarikoitiin ja jäsenistö peloteltiin niin, että vasta 5.1.19 oli kokous, jossa johtokuntaan valittiin neljä uutta jäsentä, joten siihen tulivat kuulumaan puheenjohtajana edelleen talollinen A. paljakka, kirjurina ja rahastonhoitajana talollinen V. Porvali; muina jäseninä kirvesmies J. Kaivolainen, Anna Tonteri, Alisa ja A. Hämäläinen. Valittiin neljä henkilöä hommaamaan taloa omaan haltuun. Nimismies Hirvonen ei kuitenkaan antanut Työväentaloa yhdistyksen käyttöön edes tilapäisestikään, vaikka nuorisoseura ja suojeluskunta pitivät siellä iltamiaan vapaasti. Talon vapauttamishankkeissa oltiin kuitenkin jatkuvasti. Maaherralta tuli 16.4.19 kielteinen päätös, mutta toukokuussa lähetettiin hänelle uusi anomus. Vasta 4.8.19 yhdistys sai talonsa haltuunsa. Silloin nimismies kävi sen luovuttamansa tekemänsä omaisuusluettelon mukaisesti, mutta siitä puuttuivat

kulissit, huonekalukankaasta tehty arvokas esirippu, akkuna-verhot ja muutakin, jotka olivat kadonneet tai särjetyt. Tällaisesta omaisuuden "hoidosta" työväenyhdistys vielä joutui maksamaan 240:--. Talon vapauttamisjuhlaa vietettiin 24.8.19. Pii-ritoimikunnalta saatiin puhuja ja näytelmänä esitettiin "Egyptin pimeys".

Yhdistys kutsui sosialidemokraattisen väestön kirkonmenojen päätyttyä 5.10.19 keskustelemaan ja päättämään kunnanvaltuuston vaaleihin osallistumisesta, valitsijayhdistyksestä ja sen ehdokkaista. Vaalikokouksen jälkeen oli syysjuhla.

Talvella 1920 yhdistyksen johtokunta kirjoitti puoluetoimikunnalle kirjeen, jossa mainittiin: "Kun me elämme kaikenlaisen mielivallan ja painostuksen alaisina - esim. on tämän vuoden ajan kunnassamme kaikilta järjestöiltä ollut kokousten ja iltamien pito kielletty - niin ei liene liikaa vaadittu, jos puolueen johdonkin taholta koetettaisiin jotain tehdä hyväksemme." Erikoisesti johtokunta pyytää puoluetoimikuntaa ryhtymään toimenpiteisiin, että puolueen pää-äänenkannattaja, Suomen Sosialidemokraatti, voisi saapua myöskin näiden kuntien asukkaille.

Yhdistyksen toiminta pääsi vapaaksi viranomaisten mielivaltaasta heinäkuussa 1920. Sen omaisuus oli vuoden päättyessä 24.583:74.

Vuosikokouksessa 20.2.21 myönnettiin vastuuvapaus, mutta kokouksessa oli osanottajia vähän; eivät edes kaikki johtokunnan jäsenetkään olleet saapuvilla. puheenjohtajaksi tuli edelleen A. paljakka, sihteeriksi M. Kaivolainen ja rahastonhoitajaksi V. Paasonen.

Seuranneesta toiminnasta ei ole ollut käytettävissä tietoja. Vuodelta 1922 verot olivat rästissä.

Työväentalossa pidettiin 5.8.23 piirijuhla, jonka näytelmäkilpailuihin osallistuivat Raivolan, Joutselän ja Karvalan työväenyhdistykset. J. E. Savenius puhui. Juhla onnistui hyvin. Puhdas tulo oli 2.000:-.

Vuosikokouksessa 10.2.24 tuli puheenjohtajaksi ja rahastonhoitajaksi V. paasonen, varalle A. paljakka; sihteeriksi Anna Moilanen, varalle V. Lifländer. Toiminta oli kuitenkin lamas marraskuuhun asti. Sen jälkeen pidettiin kolme yhdistyksen kokousta, mutta johtokunta ei ollut ehtinyt saada tilejä kuntoon vuosikokoukseen, joka pidettiin 4.1.25. puheenjohtajaksi valittiin J. Hämäläinen, varalle J. Rämö; kirjuriksi Alisa Hämäläinen, rahastonhoitajaksi V. paasonen ja kirjastonhoitajaksi Toini Tuomi. Illalla oli perheiltama.

Vuosikokouksessa 13.2.27 oli saapuvilla 11 jäsentä ja myönnettiin vastuuvapaus. Johtokuntaan valittiin A. ja T. Hämäläinen sekä A. Ihalainen. - Piirijuhla 21.8.27 onnistui hyvin. Puhujina olivat Laina Andersson ja J. Hakulinen.

Vuosikokouksessa 26.2.28 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi tuli A. paljakka, varalle V. Paasonen; sihteeriksi J. Järvinen ja rahastonhoitajaksi V. Paasonen. Vuosikokous 23.3.29 sujui aivan samoin; samoin 9.2.30.

Vappuna 1930 oli vain iltajuhla, jossa oli n. 150 henkilöä etupäässä nuorempaa väkeä. Ohjelma oli monipuolinen ja arvokas. Lumijärvi ja Hämäläinen puhuivat. Pulakaudesta huolimatta yhdistyksen toiminta oli huomattavan vilkasta. Nuoriso oli mukana innokkaasti.

Yhdistyksen 25-vuotisjuhlassa 1.11.31 oli monipuolinen ja vaihteleva ohjelma. M. Suokas puhui.

piirijärjestäjä kertoo marraskuussa 1932, että hänen puhe-tilaisuutekseen oli järjestetty ohjelmallinen vapaailtama,

jossa talon avara sali oli täynnä, arviolta n. 150 henkilöä. Opintokerho oli toiminut erittäin vilkkaasti. Eräät nuoret miehet olivat itseopiskelun avulla kohottaneet tieto- ja sivistystasonsa huomattavan korkeaksi. He ikäänkuin sieluna johtivat paikkakunnan nuorisoa jaloimpiin harrastuksiin. Yhdistys oli täysin velaton ja omisti paikkakunnan oloihin verraten hyvässä kunnossa olleen työväentalon. Säästövarojakin oli.

Tällaisena tilanne ei kuitenkaan jatkunut. Vuonna 1935 yhdistys oli lepotilassa. Kesällä tosin oli piiritoimikunnan järjestämä juhla, johon osallistuivat Kivennavan ja Terijoen pitäjissä olleet työväenyhdistykset. Marraskuun lopussa yhdistys alkoi jälleen toimintansa, joka kuitenkin oli heikkoa. Vanhemmat toverit joko olivat siirtyneet toisille työmarkkinoille tai vanhuuden lepoon. Nuoria oli liittynyt suojeluskuntaan ja lottiin. Työväenyhdistyksen toiminta oli parin kolmen henkilön varassa.

Vuosikokouksessa 16.2.36 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi tuli T. Hämäläinen, sihteeriksi V. Heikkinen ja rahastonhoitajaksi V. Paasonen. Jäseniä oli tänä vuonna vain 5. Seuraavana vuonna piirille ei tilitetty veroja ensinkään ja vasta vuoden 1938 viimeisellä neljänneksellä tilitettiin piirille 10 jäsenestä.

Vuosikokouksessa 29.1.39 myönnettiin vastuuvapaus. Yhdistys oli tauon jälkeen saatu uudistetuksi yhdistämällä siihen Ikon työväenyhdistys. Puheenjohtajaksi valittiin J. Hämäläinen, sihteeriksi Anna Moilanen ja rahastonhoitajaksi V. Heikkinen. Kokouksen loputtua oli seurusteluilta, jossa Polviselän toverit olivat vieraina.

Takaisin valtauksen jälkeen Työväentalo todettiin vaurioituneeksi. Omaisuudesta ~~on~~ oli anottu korvausta 91.160:-.

Sitä saatiin 9.600:--, koska kaikki ei ollut tuhoutunut.

Lipolan työväenyhdistys.

Lipolan työväenyhdistyksestä ei ole ollut käytettävissä muita tietoja, kuin että vuosikokouksessa 22.1.11 on puheenjohtajaksi valittu A. Tarkiainen, varalle T. ^{Ilonen/}~~Ilonen~~; kirjuri-
ksi T. Tarkiainen, rahastonhoitajaksi A. Kiiski sekä johtokun-
nan muiksi jäseniksi T. Eloranta, A. Suutari ja H. Harsia.

Multalan työväenyhdistys.

Multalan kylän virallinen nimi oli Sikiälä. Sen asukkaita ennen luokkasotaa ja sen jälkeenkin kuului Hartosten työväenyhdistykseen, jonka huomattavin toimihenkilö Antti Halinen asui Multalassa omistamallaan maatilalla. Kun Hartosten työväenyhdistyksen toiminta eri syistä heikkeni niin, että piiri-toimikunta lähetti jäsenensä E. Ovaskan toimittamaan pesänselvityksen, niin hänelle esitettiin paikkakunnalla, ettei yhdistystä lopetettaisi, vaan toiminta siirrettäisiin Sikiälään ja Vanhaankylään, joista yhdistyksen jäsenvoima siihen aikaan oli. Mainituista kylistä oli sitten huhtikuussa 1929 saapunut kokoukseen n. 20 henkilöä, jotka perustivat Multalan työväenyhdistyksen, jonka johtokuntaan valittiin P. Hannukainen, A. Kouhia, L. Huikkonen, A. Hippeläinen, M. Kiuru ja T. Hippeläinen. Puheenjohtajaksi valittiin P. Hannukainen, varalle M. Hippeläinen; sihteeriksi A. Kouhia, varalle L. Huikkonen; rahastonhoitajaksi M. Kouhia. Toimenpiteistä Hartosten työväenyhdistyksen omaisuuden siirtämiseksi Multalan työväenyhdistykselle on kerrottu Hartosten työväenyhdistyksen yhteydessä.

Vuosikokous 9.3.30 pidettiin Vanhassakylässä P. Hannukaisen talossa. Siihen saapui myöskin suojeluskuntalaisia aseistettuina ilmoittaen tulleen pitämään järjestystä. Puheenjohtaja kehoitti suojelijoita sivullisina poistumaan, minkä nämä tekivätkin. Saman vuoden vappuna yhdistys osallistui Karvalan Työväentalossa pidettyyn vappujuhlaan.

Yhdistys jäi vaalipiirille velkaa 46:-, mikä summa poistettiin tileistä 8.2.31, koska ei ollut mahdollisuutta periä sitä.

Polviselän työväenyhdistys.

Polviselälle perustettiin ensin urheiluseura, mutta eräät porvarillismieliset tahtoivat sen tappaa ja perustivat nuoriso-seuran, johon työläiset puolestaan eivät tahtoneet liittyä, vaan hrkitsivat missä määrin työväenyhdistyksellä olisi paikkakunnalla elämisen mahdollisuutta.

Työväenyhdistyksen perustava kokous oli 20.8.08 O. Skytän talossa, jossa jäseniksi liittyi 48 henkilöä. Kivennavan osuus-
kaupan johtaja V.A. ^{avusti/}Wirkki /tämän kokouksen pöytäkirjan laa-
dinnassa, sillä jäsenistö oli aivan avuton näissä asioissa, kun
ani harva heistä ^{oli/}~~ei ollut~~ ^{s/}saanut alkeiopetusta edes kansakou-
lussa. Heti vuokrattiin P. Nenoselta huoneusto. Hanke sai paik-
kakunnan parempiosaj^{1/}isilta mitä moninaisnta pilkkaa, mutta
pilkkaaajat kärsivät tappion, sillä kaikki porvarilliset seurat
aikansa elettyään kuolivat, mutta työväenyhdistys toimi keske-
ytymättä kansalaissotaan asti.

Kun alkuvaikeuksista oli selvitty, toiminta lähti luistamaan
mitä reippaammin. Joulunakin vietettiin kahdet iltamat ja li-
säksi joulupäivänä oli kuusijuhla. Jäsenmäärä kuitenkin laski
niin, että vuoden lopussa oli 40 jäsentä. Ja kokouksessa 3.1.
09 oli saapuvilla vain 10 jäsentä. Ylimääräisessä kokouksessa
14.2.09 oli osanottajia runsaasti ja lausuttiin mitä inhotta-
vin paheksuminen senaatille ²Kieltolakiasiassa. Sosialidemokraat-
tisen eduskuntaryhmän on vaadittava hallitus tilille.

Kokouksessa 4.4.09 keskusteltiin talon rakentamisesta. Kun-
tontti oli saatu vuokratuksi T. Käkösen perillisiltä sopivil-
la endoilla, Lintulan sahan omistaja Bergqvistiltä oli luvas-
sa tarvittava lautatavara luotolla, pientilalliset olivat lu-
vanneet lahjoittaa hirsiä ja työläiset tehdä työpäiviä niin

paljon kuin mahdollista, niin vaikka varat olivatkin pienet, päätettiin käydä rakentamaan ja valittiin rakennustoimikuntaan puujä E. Hallenberg, A. Koskinen, J. Ranta, Mikko Jp. ja Mikko Pp. Loginoff sekä P. Käkönen.

Vappua 1909 vietettiin yhdistyksen vuokratalolla, jonne saapuivat myöskin Kivemäen ja Joutselän työväenyhdistykset. Toveri K. Heino puhui. Muuta ohjelmaa oli runsaasti. päätökseksi laulettiin Marseljeesi.

Talo nousi nopeasti. Talonpojat toivat maksutta paikalle omista metsistään kaiken paksumman puutavaran. Työt tehtiin etupäässä talkoilla. Kun arpajaiset ja niiden yhteydessä iltama pidettiin 1.8.08, niin oman talon harjalla hulmusi punalippu, joskin sisustustyöt olivat vielä kesken. Yleisöä oli talo aivan täynnä ja käytös hyvä, "illei oteta lukuun kahta, jotka olivat pökertyneet Kalmarin liemestä". Näytelmänä esitettiin 4-näytöksinen "Taistelu elämän kruunusta", jonka naisosat olivat hyvissä käsissä. - Vuosijuhla vietettiin 20.8.09.

Jäsenten täytyi kuitenkin lähteä etsimään elatustansa etempää. Tästä syystä kokouksista ei tahtonut tulla mitään. Ilta-
massa 12.12.09 oli kuitenkin yleisöä jotenkin runsaasti. Jäseniä oli vuoden lopussa 29. Tuloja oli ollut 2.766:97.

Vuosikokouksessa 30.1 ja 6.2.10 myönnettiin johto-, arpajais- ja rakennustoimikunnalle tilivapaus. puheenjohtajaksi valittiin M. Loginoff ja johtokunnan muiksi jäseniksi P. Hallenberg, J. Kukkonen ja A. Ilonen. Rakennusvelan lyhentämiseksi päätettiin pitää arpajaiset kesällä ja myydä 2000 arpaa @ 25 p. Kun oli laulettu Työväenmarssi, lähdettiin hilpein mielin torpalta.

Kun sali oli käynyt liian pieneksi sille yleisömäärälle, joka saapui yhdistyksen järjestämiin huvitilaisuuksiin, niin ryhdyttiin salia suurentamaan. Toimittiin ripeästi. Vinkkäläiset

olivat II pääsiäispäivänä 1910. Näytelmänä esitettiin 3-näyt. "Aili", joka meni kutakuinkin hyvästi, vaikka harjoitukset oli täytynyt pitää monien kiireiden keskellä. Juhla oli muutenkin kerrassaan hyvin onnistunut. O.F.Laine puhui. A. paavolaisen sepittämän juhlarunon lausui hyvällä taidolla hänen vaimonsa Aino paavolainen. Väkeä oli pirtti aivan täynnä ja käytös moitteetonta "lukuunottamatta muutamia tunnettuja kiusantekijöitä".

Arpajaisluvan yhdistys sai vasta elokuun alussa, mutta ne pidettiin jo 21.8.10 urheiluineen ja ilotulituksineen. Näyttämölle saatiin uusia voimia ja joulukuussa oli harjoiteltavana näytelmä "Murtovarkaus".

Vuosikokouksessa 22.1.11 myönnettiin tilivapaus ja valittiin puheenjohtajaksi M. Loginoff, kirjuriksi J. Nenonen ja rahastonhoitajaksi p. Hallenberg. Kokouksia pidettiin edlleen säännöllisesti joka kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina. Iltamia oli jokseenkin tiheään.

Köyhälistö kokoontui 26.3.11 Työväentaloon lausumaan mielipiteensä siitä, kun porvarit estivät sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän lausumasta Venäjän hallitukselle vaatimuksen lakien noudattamisesta Suomessa. Useiden puheenvuorojen jälkeen hyväksytyssä päätöslause^elmassa lausuttiin porvareille syvin paheksuminen. Kokous julisti olevansa tietoinen siitä, että porvarien huutama laillisuus jääpi aina varjoon silloin, kun on kysymys heidän kukkaroeduistaan.

Vappuna Polviselän ja Joutselän työväenyhdistykset kokoon tulivat polviselän Työväentaloon, jossa Kansainvälisen jälkeen toveri Nenonen lausui juhlaan tulleet tervetulleiksi. Kumpaisenkin yhdistyksen puolelta suoritettiin ohjelmaa, jonka jälkeen järjestynein rivein käveltiin punalipun hulmutessa pap-

pilan tienhaaraan ja sieltä takaisin. Kulkueessa oli alun toistasataa henkilöä. Illan yhteisestä vappuilltamasta oli tuloja n.25 ruplaa, jotka päätettiin käyttää yhteisten luentokurssien hyväksi. Myöhemminkin niiden hyväksi pidettiin iltama, joten elokuussa oli niitä varten kertynyt viitisenkymmentä ruplaa. Kun puoluetoimikunnalta ei saatu luennoitsijaa, niin päätettiin kääntyä piiritoimikunnan puoleen. Luennot olivat 16 - 18.10.11. Eräässä muistelmassa kerrotaan, että polviselällä oli saatu kuulla puolueen kuuluisimpia puhujia, kuten Matti Kurikka ja senaattori J.K. Karia.

Kesäjuhla pidettiin 23.7.11, jolloin useitten pyynnöstä esitettiin uudestaan "Murtovarkaus". Arpajaiset olivat 17.9.11. - Eräässä kokouksessa kiivaan ottelutuloksena oli, että tupakanpolitto sallittiin edelleen Työväentalossa.

Kun mustat ryssät puuhailivat Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien liittämistä Venäjään, niin "Työ" kirjoitti 1.9.11:

"Ryssästä ei meillä pitkään aikaan ole ollut muuta kuin kiusaa. Se on kuin kirppu paidassa, jota ei arvaa, mistä kohden se milloinkin puree."

Polviselän työväenyhdistyksen toimesta oli kutsuttu kansalaiskokous 10.9.11. Vähän ennen sen alkamisaikaa saapui Kivennavan nimismies mukanaan poliisit Lankinen, Loippo, Möro ja Hollo sekä uhkasi käyttää väkivaltaa, jos pidetään kokous Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien erottamisaikkeen johdosta.

Toiminta oli vilkasta. Taloa rakennettaessa ja täydennettäessä syntynyt velkaa saatiin maksetuksi, vaikka toimihenkilöitä olikin vähän. Saliin tehtiin lisäksi yksi uuni ja suoritettiin eräitä korjauksia. Nimismies Hagmanin vaatimukseen anoa lupaa iltamille ja esittää ohjelma sensuroitavaksi ei suostuttu, vaikka nuorisoseura suostui.

Vuosikokouksessa 21.1.12 myönnettiin tilivapaus ja valittiin puheenjohtajaksi J. Nenonen, kirjuriksi M. Loginoff sekä rahaston- ja kirjastonhoitajaksi P. Käkönen.

Helmikuussa Työväentalossa olivat 14-päiväiset luentokurssit. Huhtikuussa olivat toiset, jotka kesivät 7 päivää. Kolmannet kurssit olivat 15 - 18.12.12, jolloin E. Viinikainen luennoi materialistisesta historiankäsityksestä sekä kirkon ja valtion erosta; Hanna Kohonen luennoi nuorisokysymyksestä sekä verotuksesta.

Huhtikuussa 1912 iltamien häiritseminen astui päiväjärjestykseen. Jokaisessa iltamatilaisuudessa oli humalaisia, jotka olivat hakeneet votkan Venäjän puolelta tai sitten juoneet lakkaa. Huonon käytöksen takia annettiin useita pääsykieltoja.

Kokouksessa 5.5.12 ^{lit}vahtim^{n/}viisi henkilöä laatimaan säännöt kirjastolle sekä valikoimaan ostettavat kirjat, jotka sitten tulivat hankituiksi kesäkuun aikana. Kirjastossa olikin useita arvokkaita teoksia. - Juannuksena oli kesäjuhla. Kesäkuun 2 päivänä oli kävelyretki Orrenjoelle, jonne oli kutsuttu myöskin Joutselän, Kivennavan, Ikolan ja Raivolan työväenyhdistykset. Vaikka toiminta muuten olikin ripeätä, niin syksyllä lukurengas ei ruvennutkaan toimimaansa entiseen tapaan.

Nuoriso-osasto perustettiin 17.12.12. Tilaisuuden alussa Hanna Kohonen luennoi. Osastoon liittyi 25 jäsentä. $\frac{1}{2}$ - Lau-lunjohtajan ja siihen yhdistetyn vahtimestarintoimen yhdistys julisti haettavaksi vuoden lopulla. Johtajaksi valittiin P. Silvennoinen Kaskisista. Kuoro ei kuitenkaan saanut aikaan mainittavampaa. Opintokerho toimi ripeästi. Ensin antoi arvokasta apuaan kauppias A. Paavolainen ja myöhemmin kaupanhoitaja J. Rontu.

Näyttämökin toimi ripeästi. Esitettiin: "Tukkijoella",

"Murtovarkaus", "Roinilan talossa", "Pohjalaisia", "Junula ja Tanula", "Jeppe Niilonpoika" sekä muitakin hyvällä menestyksellä, jota todistavat monet palkinnot ja kunniakirjat, joita näyttämö sai kilpailuissa. Näytelmien esittämisessä antoivat suuriarvoista apuaan Karvalan kansakoulun opettaja F. O. Vir-
ohjaajana
tanen ja kauppiaanrouva Aino Paavilainen hyvänä näyttelijänä ja lausujana.

Hulikaaneista oli harmia jatkuvasti. Niinpä 1.1.13 pidetyssä kokouksessa jouduttiin antamaan viidelle erilaiselle rangais-
tuksia. Ja vuosikokouksessa 26.1.13 oli myöskin esillä kurin-
pitoasioita. Tilivapaus myönnettiin ja puheenjohtajaksi valit-
tiin J. Nenonen, kirjuriksi M. Logunoff ja rahastonhoitajaksi
P. Käkönen edelleen. Valittiin 3-miehininen komitea laatimaan
piirustuksia ja kustannusarviota talon laajentamiseksi. "Vir-
kanyrkkien laittomiin vaatimuksiin huvien lupalunastusmaksuis-
ta ei suostuta." Kokouksessa jäsenet olivat tarkoin. Kaikil-
la tuntui mieliala olevan täynnä innostusta ja uhrautuvaisuut-
ta. Nuoren nuoriso-osastonkin jäsenet olivat lukuisasti muka-
na. Lopuksi laulettiin Työväenmarssi ja poistuttiin hilpein
mielin.

Helmikuun kokouksessa laulukööriä ei asetettu työväenyhdis-
tyksen alaosastoksi, vaan laulunjohtaja esittää asiat työväen-
yhdistyksen kokoukselle. Valitun toimikunnan ehdotuksesta pää-
tettiin ryhtyä talon laajennuspuuhiin ja valittiin 5-henkilöi-
nen rakennustoimikunta. - Maaliskuun kokouksessakin oli jäse-
niä runsaasti. Rakennusasia päätettiin jättää seuraavaan koko-
ukseen, mutta urkuharmooni päätettiin ostaa. Vasta Heinäkuun
kokouksessa talon laajentamistyöt päätettiin panna käyntiin
heti.

Kesäjuhlassa 20.7.13 urheilut onnistuivat hyvin. Iltamas-

sa esitettiin näytelmänä "Sulhanen vankilassa". - Yhdistyksen 5-vuotisjuhla vietettiin 24.8.13. - R~~ok~~iretki Raivolan Työväentalolle tenttiin 4.1.14.

Vuosikokouksessa 18.1.14 tilikertomuksen hyväksyminen jäi seuraavaan kuukausikokoukseen, jossa se tapahtui. puheenjohtajaksi valittiin edelleen J. Nenonen. Rakennustyötä jatkettiin, vaikka pennit olivatkin lopussa. Niin pitkälle kuitenkin päästiin, että laskiainsena olivat näyttämön^{a/} avjaiset.

Vuosikokouksessa 12.3.16 hyväksyttiin toiminta- ja tilikertomus. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen J. Nenonen, varalle M. Loginoff, joka valittiin myöskin kirjuriksi; rahastonhoitajaksi J. Kukkonen. Päätettiin tilta^a 3-päiväiset luentokurssit. - Kesäjuhla vietettiin 30.7.16 ja iltamassa näyteltiin "porrasalmella."

Vuosikokouksessa 4.2.17 ei voitu esittää tilejä, kun ne eivät olleet tarkastetut. Puheenjohtajaksi valittiin J. Nenonen, varalle J. Kukkonen; sihteeriksi tilanhoitaja J. Kiviniemi, varalle ja rahastonhoitajaksi kaupanhoitaja P. Tietäväinen.

Työväentalossa 8.4.17 pidetyssä kokouksessa olivat edustettuina Kivennavan, Joutselän, Polviselän, Rantakylän-Pamppalan ja Riihisyrjän työväenyhdistykset sekä Vehmaisten sosialidemokraattinen raittiusseura. Päätettiin perustaa puhemiesneuvosto, johon kukin ylämaan työväenyhdistys valitsee jäsenen ja joka kiireisissä tapauksissa kokoontuu neuvottelemaan yhteisistä menettelytavoista. Elintarvetoimikuntaan päätettiin saada neljä jäsentä järjestyneestä työväestä. Tähän puhemiesneuvostoon liittyivät lisäksi Karvalan, Hartosten, Vuottaan, Ahjärven ja Ikolan työväenyhdistykset. Näin täydennettyinä se kokoontui polviselän Työväentalossa 22.4.17 ehdottaen jä~~rjes~~

töjen keskusteltaviksi:

Kun on luultavaa, että valtiopäivillä tullaan hyväksymään kunnallislaki, jolla työväestökin saisi kunnallista valtaa, niin tulisi harkita toimenpiteitä, kuinka työväki voisi käyttää sitä hyväkseen. Olisiko järjestöjen hankittava puhuja, joka ohjaisi kunnallisasioissa, että olisimme tietoisia tentävistämme, kun tilaisuuden saamme.

Järjestöjen olisi keskusteltava myöskin siitä, kuinka saataisiin järjestöjen toiminta yhtenäiseksi.

Olisi myöskin keskusteltava toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä, kun väliaikaiseksi nimismieheksi on määrätty henkilö, joka ei ole suuren kansalaisjoukon mieleinen.

Olisi keskusteltava, onko tarpeellista ryhtyä toimenpiteisiin, että saataisiin poliiseiksi miehiä, jotka eivät joka tilaisuudessa olisi työväen pyrintöjä vastaan.

Järjestöille ilmoitettiin, että lopullinen päätös edelläesitettyistä tehdään järjestöjen evästyksen jälkeen puhemiesneuvoston kokouksessa Polviselän Työväentalossa 6.5.17.

Työväenyhdistyksen arpajaiset ja kesäjuhla vietettiin 29. 7.17.

Yhdistyksen jäseniä joutui myöskin luokkasodan uhreiksi. Antti Kukkosen murha tapahtui vasta 24.3.19 Raivolan maantielillä Raivolan suojeluskunnan toimesta. Hän oli vuotta aikaisemmin mennyt Venäjälle ja sieltä Viroon, jossa hän oli suomalaisilla vapaaehtoisilla hevosmiehenä ja tuli niiden mukana Helsinkiin saaden päälliköltä puoltolauseen ja passin saapua kotiinsa, mutta Raivolan asemalla suojeluskunta pidätti hänet ja lähetti kaksi miestä tuomaan hänet Kivennavalle. Päästyään 9 km:n päähän asemalta saattajat ampuivat Kukkosen ja ryöstivät hänen rahansa, joita oli yli 900 markkaa. paikkakunnalla Kukkonen oli tunnettu siivoksi mieheksi. Murhaajia ei vangittu.

Yhdistyksen omaisuus oli takavarikossa, mutta senaikainen nimismies Vilho Hirvonen hoiti sitä kiitettävästi. Vasta 4.1.20 saatiin pitää kokous omassa talossa, jossa valittiin puheenjohtajaksi A. Koskinen, kirjuriksi J. Kukkonen ja muiksi jäseniksi johtokuntaan J. Rantanen, M. Skyttä sekä A., ~~ja~~ P. ja H. Kukkonen; vahtimestariksi valittiin A. Käkönen.

Vappuna 1923 yhdistys osallistui ~~työväenjuhlaan~~ juhlanviettoon Joutselässä ja esitti iltamassa näytelmän.

Työväentalossa oli 18 - 23.11.24 opastuskurssit, joilla pöytäsihteeri M. Suokas antoi käytännöllistä opastusta kirjanpidossa, kunnallistehtävissä, järjestötoiminnassa ja kirjeenvaihdossa sekä luennoi kunnallispolitiikasta, itseopiskelusta ja opintokerhotoimesta. E. Lähden luennoi menettelytapakysymyksestä ja taloudellisesta kansanvallasta.

Yhdistyksen kesäjuhlassa juhannuksena 1925 oli yleisöä lähes 300 henkilöä ja kaikki raittiita. Hilja ja J. Pärssinen u/puhuivat; myöskin oli vapaita esityksiä, kilpailuja ja näytelmä.

Vuosikokouksessa 12.2.28 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi ja sihteeriksi valittiin N. Ilonen ja muiksi jäseniksi johtokuntaan M. Loginoff, V. Hirvi, V. Ikonen ja p. Ilonen. Yhdistys oli taas hyvin elinvoimainen. Sillä oli erittäin hyvä työväen näyttämö. Yhdistyksen 20-vuotisjuhlassa 19.8.28 puhui E.K. Louhikko.

Vappuna päiväjuhlassa puhuivat V. Aalto ja M. Loginoff. Näytelmäseura esitti näytelmän. Iltajuhlissa oli n. 160 henkilöä. V. Aalto puhui. Kivennavan työväenyhdistyksen näytelmäseura esitti näytelmän "Isättömän äiti", Raivolän työväenyhdistyksen näyttelijät "Ei savua ilman tulta" ja Raivolän nuorisosasto "Metsän uni"-nimisen kuvaelman.

Vuosikokouksessa 9.2.30 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi

tajaksi valittiin edelleen N. Ilonen, varalle V. Ikonen; rahastonhoitajaksi M. Loginoff edelleen. - Vappuna yhdistys osallistui Karvalassa pidettyyn iltajuhlaan, jossa sen näyttelijät esittivät "Anna-Liisan".

Yhdistyksen toiminta oli edelleen vilkasta. Taloakin voitiin korjata ja laajentaakin. Syksyllä 1931 jotkut särkivät Työväentalon akkunat ja tekivät muutakin pahaa, josta yhdistykselle aiheutui huomattava vahinko. Yhdistys lupasi 500:-palkkion sille, joka voisi antaa niin päteviä tietoja, että pahantekijät niiden perusteella voitaisiin saada syytteeseen oikeudessa. "Isänmaallinen kansanliike" teki tällaisia suurtekoja muuallakin.

Vuosikokouksessa 14.2.32 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi valittiin A. Pirinen, varalle ja sihteeriksi V. Ikonen, rahastonhoitajaksi M. Loginoff. Yhdistys osti lähes 2 ha:n suuruisen tonttimaan 5.000.- hinnasta p. Käköseltä tasaista hiekkamummaa. Opintokerho oli toiminnassa. Sen ohjaajana ohersi ensin A. Pirinen ja sitten Rauha Ikonen. Se laajensi toimintansa koskemaan myöskin varhaisnuorisoa. Lapsille järjestetyissä perheilloissa esitettiin satunäytelmiä, joista yhdessä ainoassa saattoi olla esiintymässä parikinkymmentä lasta. Lausuntakerho kypsytti monta jäsentä taitavaksi runouden ja kirjallisuuden tulkiksi. Edelläkerrottua toimintaa jatkui evakko-aikaan asti.

Vuosikokouksessa 12.2.33 myönnettiin vastuuvapaus ja valittiin puheenjohtajaksi V. Ikonen, sihteeriksi J. Kukkonen ja rahastonhoitajaksi M. Loginoff. - Vappuna oli arvokasohjelmallinen iltama, jossa puhuivat V. Ikonen ja M. Suokas. - Yhdistyksen 25-vuotisjuhla vietettiin 3.9.33.

Vuosikokouksessa 11.2.34 myönnettiin vastuuvapaus. Entiset

toimitsijat valittiin uudelleen.

Vuosikokouksessa 10.2.35 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin M. Loginoff, joka valittiin myöskin rahastonhoitajaksi edelleen; sihteeriksi E. Hirvi. Työväentalon palovakuutus päätettiin alentaa 60.000 markasta 40.000 markkaan.

Kannaksen työväen sivistystoimikunta järjesti yhteisvoimin eteläisen kannaksen työväen opintokerhojen kanssa opinto- ja retkeilypäivän sekä kesäjuhlan Polviselän Työväentalon kauniilla juhla-kentällä, jossa suoritettiin ohjelmaa. Iltaohjelma suoritettiin sisällä. Samana päivänä Viipurin seudun työväen sivistystoimikunta opintokerhoineen retkeili n. 100-jäsenisenä joukkueena Terijoella, Rajajoella, Lintulan luostarissa ja muualla Kannaksella viivähtäen myöskin Polviselän juhlassa.

Vuosikokouksessa 16.2.36 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin M. ~~Oskala~~ /ent. Loginoff/. - Vappujuhla oli onnistunut. Yleisöä oli runsaasti. Abr. Lahtinen puhui. - Vuosikokouksessa 13.2.38 myönnettiin vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin V. Ikonen, varalle N. Ilonen; sihteeriksi Aino Hirvi ja rahastonhoitajaksi M. Oskala.

Työväentalossa oli 14 - 19.11.38 Kannaksen työväen sivistystoimikunnan järjestäminä ja työläisnaisliiton avustamina kodinhoito- ja luentokurssit. Toinen ryhmä työskenteli ruoanvalmistuksessa, kun toinen ryhmä suoritti käsitöitä. Iltaisin luennoitiin naisten opinnollisen työn edellytyksistä, kotitaloudesta, kansantaloudesta ja asuntokysymyksestä. Niitä seurasi kuulijoita ilahduttavan paljon. Luennoitsijoina ja ohjaajina olivat Elli Nurminen, Hilikka Miettinen ja O. Valavaara.

Vuosikokouksessa 5.2.39 myönnettiin ~~vastuuvapaus~~ vastuuvapaus. Puheenjohtajaksi valittiin V. Ikonen, varalle N. Ilo-

nen; sihteeriksi Aino Hirvi. Johtokunta valitsi rahastonhoitajaksi M. Oskalan, joka oli tätä ennen hoitanut sitä tointajo 12 vuotta. Kivennavan ja Kanneljärven Sähkö Oy:stä otettiin 10 osaketta. Sisätyötkin tulivat maksamaan useita tuusia markkoja, mutta kaikki kuitenkin voitiin suorittaa käteillä. - Viimeisinä vuosina yhdistyksessä oli jäseninä vain 6 miestä ja 1 nainen.

Takaisinvakuuksen jälkeen todettiin Työväentalo tuhoutuneeksi kokonaan. Siitä oli anottu korvausta 70.600:-. Maksettujen korvausten luettelossa ei mainita polviselän työväenyhdistystä.

Kuusi Polviselän työväenyhdistyksen jäsentä ja yksi Kivennavan Kirjokylän työväenyhdistyksen jäsen pitivät 10.4/1.45 kokouksen Padasjoella Nestori Ilosen talossa, jossa puheenjohtajana ja kirjurina toimi Väinö Ikonen. Keskusteltua vaaliasioista he tulivat siihen yksimieliseen tulokseen, että lähettivät Viipurin läänin itäisen vaalipiirin sosialidemokratistiselle piiritoimikunnalle toivomuksen, että edustajaehdokkaalistalle asetettaisiin omana evakkoehdokkaana Kivennavan sos.-dem. kunnallisjärjestön entinen puheenjohtaja Armas Tolonen Raivolasta.

Raivolan työväenyhdistys.

Raivolan työväenyhdistys on perustettu 1905. Erään tiedon mukaan perustajajäseniä olivat Kerttu Vesterinen, Saima Ilonen, Tekla Pöyry, Miina Kokko, Olga Suutari, Hilma Suutari, V. Pennanen, V. Suikkari, E. Kolehmainen ja T. Pensasto. Yhdistystä varten ~~kehäistetty~~ laaditut säännöt jäivät sortoajan vaikutuksesta vahvistamatta. Toiminta aloitettiin ruotsalaisen työväenliiton itsenäisenä osastona. Sosialidemokraattiseen työväenpuolueeseen yhdistys liittyi 6.2.07. Yhdistykseen kuului etupäässä Raivolan rautatieaseman henkilökuntaa, Galkinin tehtaan työväkeä sekä muuta paikkakunnan palkkatyöväkeä. Venäläinen väestönosa oli myöskin työväenyhdistyksen toiminnassa mukana. Aluksi toimittiin ajuri Räsäseltä vuokratussa huoneustossa. Sitä vaikeutti tiukka poliisivalvonta. Iltamien ja juhlien ohjelmat olivat tarkan ennakkosensuurin alaisia. Yhdistyksellä oli oma sekakuoro, torvisoitto-kunta ja jousiorkesteri. Huvi-toimikunta huolehti näytelmien valitsemisesta ja esittämisestä.

Kun opettaja A. Karttunen kävi loppiaisenä 1906 pitämässä esitelmän kansakoulussa, niin sinne oli kerääntynyt n. 200 henkilöä, joista eräillä vanhemmilla naisilla oli mukana virsikirja. He näyttivät kuitenkin hämmästyneiltä, kun alussa laulettiin Työväenmarssi ja lopussa Köyhälistön laulu.

"Työ" kertoo 11.1.06, että Raivolan työväenyhdistyksen toiminta oli vakaantuneella aatteellisella pohjalla. Iltamien ohjelmat olivat työväenaatteen mukaisia. Yhdistys vuokrasi talon läheltä rautatien asemaa. Se oli tilavampi kuin entinen ja melkein puolta halvempi. Salakapakoitakaan ei ollut aivan lähellä.

Yhdistyksen kokouksessa 14.3.06 järjestysvaliokunnasta myön-

nettiin ero neljälle miehelle, jotka sanoivat, etteivät he voi täyttää niin suurta vaatimusta, että olisivat selvänä silloin, kun ovat vuorollaan järjestyksessä^{t/} valvomassa.

Vuonna 1906 yhdistys oli Kuokkalan työväenyhdistyksen haaraosastona. Vuoden kuluessa jäsenmäärä oli noussut 25:llä, joten joulukuun lopussa 1906 oli jäsenenä 31 naista ja 67 miestä. Kuukausikokouksia oli pidetty 11, ylimääräisiä 13, johtokunnan 31, huvitoimikunnan 27 ja järjestysvaliokunnan 5. Tuloja oli ollut 3.421:55 ja jäänyt säästöksi 304:58. Omaisuutta oli yhteensä 1.096:68. Kokouksissa jäsenet kävivät runsaasti.

Kansakoulussa oli 20.1.07 kuusi tuntia kestänyt väittelykokous, johon suometarlainen Kivilinna sopimuksestaan huolimatta ei ollut saapunut, vaan sitä puoluetta edusti Valve; työväkeä Berde~~n~~ ja O.V. Turunen; nuorsuomalaisia Riukuniemi ja Leppänen. Äänestys siitä, ketkä kuulijain mielestä voittivat, jäi pitämättä, kun porvariedustajat poistuivat. Kokous ~~lpettti~~ lopetettiin laulamalla Kansainvälinen.

Vuosikokouksessa 3.2.07 johtokunnalle ei myönnetty tilivapautta, ennenkuin se tekee selvän siitä, kuinka suuri yhdistyksen omaisuuden raha-arvo on. Tämä tapahtui kokouksessa 13. 2.07. Puheenjohtajaksi valittiin O.V. Turunen, varalle K. Piirahastonhoitajaksi K. Haaman; parinen, sihteeriksi J. Pelkinen; /muiksi jäseniksi johtokuntaan: A. Saksa, M. Neuvonen, /K. /Haaman/, J. Virkki, H.V. Matilainen, T. Auvinen sekä rouvat I. Haaman ja M. Pulkkinen. Tällöin yhdistyksessä oli jäsenenä 33 naista ja 70 miestä. - Yhdistys lahjoitti "Työlle" 18:35. Arpajaiset olivat 14.7.07 rakennusrahaston hyväksi yhdistyksen vuokraamalla kentällä. Jatkoarpajaiset ja vuosijuhla olivat 8.9.07. Tulos näistä oli 825:57. Vaalipiiritoimikunta ja Uudenkirkon aseman työväenyhdistys esittivätkin laina-anomuksen, joihin ei kuitenkaan voitu suostua,

voitu suostua, kun saatiin ostaa tonttimaata. - Lukurengas perustettiin ohjaajana O.V. Turunen.

Yhdistyksen venäläisen haaraosaston täytyi lopettaa toimintansa vuoden 1907 lopussa, kun kylän vanhimmalta tuli toimintakielto. Sen tilalle perustettiin nuorisoseura, jolle lopettanut osasto lahjoitti omaisuutensa.

Vuosikokouksessa 2.2.08 myönnettiin tilivapaus. Säästöksi oli tilikaudella jäänyt 230:50. Puhtaan omaisuuden arvo oli 2.254:22. Puheenjohtajaksi/valittiin O.V. Turunen, varalle V. F. Suhonen; muiksi jäseniksi johtokuntaan valittiin A. ja J. Kontinaho, Iida ja A. Manninen, Hulda Kaarna, J. Leskinen, A. Huttunen, A. Ollikainen ja A. Kuusisto. - Rakennusrahaston hyväksi yhdistys järjesti arpajaiset, joissa myytiin 6.000 arpaa á 25 p. Niiden yhteydessä oli kokkojuhla, joista yhteiseksi voitoksi tuli 79:35 ja 126 rpl 66 kop. - "Työlle" yhdistys lahjoitti 25:-.

Yhdistyksen iltamaan 6.9.08 tuli muutamia urhoja, jotka kiljuivat ulkona kuin villipedot. Heidän johtajansa tuli sisälle, mutta vietiin ulos.

Kokouksessa 20.9.08 päätettiin pientenlastenkoulun avustamiseksi pitää iltama. Entiselle senaatille lausuttiin ankara paheksuminen ja vaadittiin, että silloisen senaatin tuli ryhtyä toimenpiteisiin kieltolain vahvistamiseksi. Maanvuokralaki oli saatava hyväksytyksi silloisella istuntokaudella Tampereen II torpparikokouksen päätöksen mukaisena. / Painovapauskuristuslaki oli äänestettävä yli vaalien, ellei sitä saataisi kansanvaltaisia vaatimuksia vastaavaksi.

Vuosikokouksessa 10.1.09 valittiin puheenjohtajaksi A. Ollikainen, varalle A. Saksa. Tilivapaus myönnettiin kuukautta myöhemmin pidetyssä kokouksessa.

Yhdistyksen huoneustolle oli 14.2.09 kokoontunut n. 70 hen-

kilöä, jotka pitemmän keskustelun jälkeen lausuiivat mielipiteenään, ettei senaatti riistäjäluokan jäsenistä kokoonpantuna voi valvoa kansan suuren enemmistön oikeuksia. Kun useat nykyisen senaatin jäsenistä vaalien edellä ovat uskotelleet valitsijoille tahtovansa kieltolain toteuttamista ja itse ovat olleet eduskunnassa vaikuttamassa sen hyväksymiseen, niin senaatin kieltolain murhaamispäätös on mitä katalimpaa pettämistä. Siksi vaadimme, "että sellainen kansantahtoa halveksiva petturihallitus jättäköön paikkansa."

Kokouksessa 3.3.09 päätettiin ehdottaa Kivennavan kunnallistoimikunnalle, että kuntaan otettaisiin agitaattori kuukau-
deksi ennen vaaleja. - Kesällä pidetyistä arpajaisista jäi voitoksi 596:75. Seuraavan kesän arpajaisia varten valittiin jo toimikunta.

Joulukuussa 1909 muuan kuvailee väkijuomaoloja paikkakunnalla seuraavasti: Raivolassa on ollut kapakoista rikas kautta aikain. Vuosi vuodelta näkyy kapakkain sekä kapakkaa tarvitsevien luku yhä kasvavan. Koti on isälle vieras. Työstä käy hän kapakkaan. Vaimo ja lapset kärsivät puutetta.

Yhdistykselle perustettiin 21.12.09 haaraosasto Suomenkylään. Jäseniksi kirjoittautui heti 18. Vuoden lopussa jäseniä oli 26; samoin vuotta myöhemmin, mutta 1911 jäseniä oli 19 eikä se vastannut piiritöimikunnan lähettämiin kyselyihin.

Vuosikokouksessa 6.2.10 valittiin puheenjohtajaksi V.F. Su-
vanen ja varalle A. Ollikainen. Jatkovuosikokouksessa myönnettiin tilivapaus ja todettiin omaisuuden arvoksi 3.369:48. Suomenkylän haaraosaston ja naisosaston vuosikertomus hyväksyttiin sekä torvisoittoikunnan tilit.

Vappua 1910 vietettiin Puhtulan mäellä, jonne olivat tulleet myöskin Terijoen työväenyhdistyksen jäsenet. Saapuvilla oli

n. 400 henkilöä, joille J. Pihlman puhui. Kokous velvoitti etenkin sosialidemokraattista eduskuntaryhmää pysymään edelleenkin tinkimättömällä kannalla yleisvaltakunnallisessa lainsäädäntökysymyksessä. Kun Venäjän nykyistä Suomea vastaan ja sen itsenäisyyden tuhoamiseksi suunnattua valtiokaappauksellista suunnitelmaa näyttää mahdottomalta vastustaa perustuslakiin ja kansanoikeuskäsitteisiin vetoamalla, kokous vaati, että koolaoleva Suomen eduskunta kieltäytyy osoittamasta minkäänluontoisia suostuntaveroja nykyisen hallituksen käytettäväksi.

Yhdistyksen omalle torpalle laskettiin pohjaperustus 3.7.10.
a/
"Jo siitä väen^apljoudesta, joka sunnuntai-iltana oli tontille kokoontunut ja siitä innostuksesta, jolla töitä tehtiin, voi päättää, että jokainen piti hyvin tärkeänä olla joksikin hyödyksi taantumuksen vastustamiselle, olla mukana laittamassa tätä taloa." Työt alkoivat pilarien paikalleen panemisella toisten raivatessa metsää urheilukentäksi, toisten kiviä vetäessä, havuja kootessa ja muuta tehdessä. Kun työt vihdoin lopetettiin, oli kaksi hirsikerrosta talon alkua ja urheilukenttä aukeana. "Siunaamalla alku Työväenmarssilla siirryttiin nykyiseen vuokrahuoneeseen loppuillaksi polskaamaan, ja päätettiin tällaisia talkooiltoja pitää aina joka tiistai ja torstai."

Kun seuraavana pyhänä olivat arpajaiset, niin kyllä oli kiirettä.

Joulukuun alussa kerrottiin: Työväentalo alkaa hiljalleen valmistua. Tällä vuodella se pitäisi saada valmiiksi. Vuokrataloista loppuu vuokra-aika vuoden ~~mukana~~ aikana. Vielä puuttuvat talosta laistⁱ, uunit, sillat ja laet. Ja samoilla kiireillä pidettiin jatkoarpajaiset 4.12.10. - Vähän ennen joulua kerrottiin: "pirun kirkoksi" nimittävät Työväentaloa, jonka piipusta jo savu nousee ja muutenkin kohta valmistuu.

Työväentalossa pidettiin luentokurssit 12 - 14.2.11. - Huh-
tikuun kokouksessa päätettiin pitää vappumielenosoitus Puhtu-
lan mäellä, jos tiet ovat kunnossa; muussa tapauksessa tilai-
suus pidetään omassa talossa.

Lukuisa joukko kansalaisia hyväksyi Työväentalossa 3.9.11
pidetyssä kokouksessa laajan ponsilauselman, jossa todettiin,
että huhu Viipurin läänin yhdistämisestä Venäjään toteutettu-
na tietäisi uuden orjuusajan alkamista Karjalan kannaksella.
Aiottu silpomistyö täyttää mielet tuskalla, koska meiltä tul-
taisiin riistämään se oikeusturva ja välttämättömät kansalais-
oikeudet, joita ilman vapaa ihminen ei voi elää. Elämme ja teem-
me työtä siinä vakaassa uskossa, että vielä kerran koittaa ai-
ka, jolloin sortajamme sortotoimenpiteet raukeavat tyhjiin ja
kansa ottaa isäntävallan käsiinsä. Kolmasti huudettiin: "Alas
sortajat." sekä kolminkertainen "Eläköön." Suomen köyhäliis-
tölle. Kokouksessa oli vain työläisiä. Se pidettiin viranomais-
ten estelemisistä huolimatta.

Myöhemmin syksyllä Työväentalossa oli toinenkin kansalais-
kokous. Se pidettiin Turun hovioikeuden langettamasta tuomios-
ta Evon metsätyöläisille. Alustavan puheenvuoron piti J. Kor-
honen, jonka jälkeen hyväksytyissä ponsissa Evon tukkityöläi-
siä kohdanneen raajan luokkatuomion johdosta lausuttiin, että
maamme korkeamman oikeuslaitoksen mitä julkein lakiemme tul-
kinta on selvänä todisteena siitä, että lain ja oikeuden tur-
vaa nauttii tässä maassa pääoman omistaja luokkataistelussaan
työtätekevän luokan oikeutettuja ja kohtuullisia vaatimuksia
vastustaessaan. Myötätuntomme ja osanottomme teitä 61 tuomit-
tua kohtaan on oleva parhain tuomio luokkaoikeuslaitostamme
vastaan.

Vuosikokouksessa 4.2.12 myönnettiin tilivapaus. Edellisen

vuoden lopussa oli jäseninä 13 naista ja 37 miestä. Yhdistyksen kokouksia oli pidetty vuoden kuluessa 11 ja johtokunnan 13. Omaisuuden arvo oli 11.138:60. Velkaa oli 4.018:12. puheenjohtajaksi valittiin K. Piiparinen. - Talven kuluessa yhdistyksen toiminta lamaantui. Kokouksiin tuli vain muutama henkilö. Huvitoimikunnan jäsenillä oli niin huono muisti, että unohtivat suorittaa ottamansa ohjelman: kuka oli sairas, kuka ristiäisissä. Naisosasto nukahti kannatuksen puutteessa.

Vappua vietettiin yhdistyksen vuokraamalla saarella, jonne Työväentalolta järjestynein rivein mentiin. Illalla oli Työväentalossa iltama, jossa muun ohessa esitettiin hyvin onnistuneesti "Roinilan talossa". Yleisöä oli kohtalaisesti ja käytös hyvä. Saarella pidettiin myöskin yhdistyksen vuosijuhla 28.7.12. Ohjelmassa oli soittoa, runonlausuntakilpailu, Jalo Kohosen juhlapuhe, voimistelunäytöksiä ja lopuksi komea juhlatulitus. Väkeä oli kohtalaisesti. Yhdistyksellä oli oma torvisoittoakunta, joka järjesti kansanjuhlan Kivennavan Työväentalolla 11.8.12. Voimisteluseura oli myöskin toiminnassa.

Työväentalossa 14 - 18.12.12 E. Viinikainen luennoi ammatillisesta liikkeestä ja Hanna Kohonen kunnallispolitiikasta sekä verotuksesta. Kuulijoiden luku lisääntyi jokaisena iltana, joten viimeisellä luennolla oli hyvän joukon toistasataa. ~~Uuden vuodenpäivänä 29.12.12 oli kunnallisessa Kuusijuhlissa ja perheiltamassa ei kummassakaan ollut tanssia ollenkaan, mutta~~ muuta ohjelmaa runsaasti. Uudenvuodenpäivänä 1913 olivat naamiaiset. Jäseniä yhdistyksessä oli 60.

Vuosikokouksessa 9.2.13 myönnettiin tilivapaus, mutta vuosikertomus jätettiin kirjurin uudelleen tehtäväksi. Puheenjohtajaksi valittiin J. Stolt, varalle J. Konttaho; kirjuriksi A. H. Rissanen, varalle K. Nättilä; rahastonhoitajaksi V.F. Suva-

nen. Iltasella oli perheiltama, jossa vallitsi reipas ja tove-
h/
rillinen mieliala puheittein, runojen ja leikin vaidellessa.
Näyttämön toiminta oli näihin aikoihin ripeätä. Talven kulues-
sa esitettiin 11 näytelmää, joukossa sellaisia kuin "Eläviä ku-
via" ja "Tukkjoella". Naisnäyttelijöistä oli puutetta. Juopois-
ta oli kiusaa. Eräässäkkin kokouksessa johtokunta joutui anta-
maan pääsykiellon kuudelle rentulle. - Vuosijuhla vietettiin
27.7.13. - Kokouksessa 2.11.13 päätettiin tiivistyttää ravin-
tolahuoneen seinät sahajauhoilla ja riveytyttää juhlasali. Noin
kahdeksanvuotisen toiminnan tuloksena oli saavutettu taloudel-
linen hyvinvointi. Sievä talo oli melkeinvelaton. Toimintaa pää-
tettiin ruveta suuntaamaan enemmän henkisen tason vaurastutta-
miseksi. Keskusteluseura päätettiin herättää. Tänä vuonna oli
tuloja 5.192:09. Vuoden päättyessä puhdas omaisuus oli 11.699:
64.

Vuosikokouksessa 18.1.14 myönnettiin tilivapaus. puheenjoh-
tajaksi valittiin J. Kontinaho, varalle O.V. Turunen; kirjuriksi
A.H. Rissanen, varalle K. Piiparinen; rahastonhoitajaksi J.
Virkki. - Yhdistys päätti ottaa osakkeen perustettavaksi aio-
tusta työväen henkivakuutusyhtiöstä. - Vappuna kokoennuttiin
talolle kello 10. - Taloa päätettiin ruveta laajentamaan ja joh-
tokunta valtuutettiin tiedustelemaan lainaa sitä varten. Muuan
juoppo erotettiin yhdistyksestä ja toiselle annettiin pääsy-
kielto talolle. Tampereen rikkuriväen valmistamia kenkiä boiko-
teerattiin. Yhdistyksen vuosijuhla vietettiin 26.7.14. Vuoden
aikana oli tuloja 2.944:58 rpl. Omaisuuden arvo vuoden lopussa
oli 5.800:- ruplaa.

Vuosikokouksessa 31.1.15 myönnettiin tilivapaus. Puheenjoh-
tajaksi valittiin J. Kontinaho uudelleen, varalle V.F. Suvanen.
Kokouksessa 7.11.15 päätettiin taloudenhoitajan asunto ja ra-

vintolahuone pitää lämpöisinä, mutta näyttämöä ja juhlasalia ei lämmitetä, koska niitä ei tarvittu silloisen tilanteen takia. - Joulukuun kokouksessa päätettiin tilata talolle Työ, Työmies ja Kurikka. Kuusijuhlan vietosta päätettiin luopua. ~~Ø~~ Osanottajia kokouksessa oli "hävyttömän vähän". Vuoden lopussa yhdistyksellä oli omaisuutta 14.988:87.

Vuosikokouksessa 23.1.16 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin J. Kontinaho, varalle K. Piiparinen. Kokous katsoi, että piiritoimikunnan jäsenet on velvoitettava vastaamaan piirille rahastonhoidossa tapahtuneet väärinkäytökset sikäli, kuin heidät havaitaan syyllisiksi. - Huhtikuun kokouksessa päätettiin ruveta toimimaan valistus- ja huvitilaisuuksia, jos lupa saadaan. Kenttähuvit pidettiinkin 23 ja 25.6. 16.- Vuoden aikana jäsenmäärä lisääntyi niin, että se vuoden lopussa oli 62. Tuloja oli yhteensä 6.910:30. Puhdas omaisuus oli vuoden lopussa 18.238:64.

Vuosikokouksessa 21.1.17 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin V.F. Suvanen, varalle K. piiparinen.

Työväentalossa oli 30.3.17 Venäjän vallankumoussankarien muistojuhla. Työväentalolta lähdettiin kello 10 kulkueena yhdistyksen lippu ja torvisoitto-kunta edellä 3 kilometrin päässä olleelle Koskensillalle, jossa suoritettiin ohjelmaa. paluumatkalla venäläisen kirkon kohdalla venäläinen pappi toimitti sielunmessun, soitto-kunta soitti "Te uhreina kaaduitte" ja pappi puhui venäläiselle yleisölle, jonka jälkeen lähdettiin Työväentaloa kohti soitto-kunnan soittaessa Marseljeesia. Kulkueessa oli n. 400 henkilöä. Työväentalossa oli iltajuhla, johon oli vapaa pääsy kaikille. Työväenyhdistyksen jäsenet huolehtivat ohjelmasta. Tänä vuonna pidetyistä juhlista mainittakoon kesäjuhla juhannuksena omalla kentällä, vuosijuhla 5.8.17, jolloin

J. Tuomikoski puhui, työnjuhla 26.8.17 ja näyttämön uusinta-juhla 16.12.17.

Syksyn suurilakon aikana puhelinkeskus ja rautatieasema olivat miehitetyt. Työväen järjestyskaarti huolehti yleisestä järjestyksestä pitäen kulkuvahvina läpi vuorokauden. Valkoiset eivät esiintyneet. Erittäin raskaaksi tahtoi muodostua suhde venäläiseen työväestöön, joka kaikista selityksistä huolimatta tahtoi ryhtyä aseelliseen liikehtimiseen harkitsemattomissa tapauksissa. Se onnistuttiin kuitenkin estämään.

Vuosi 1918 harvensi jäsenistön rivejä. Rintamalla kaatui 4 jäsentä. Valkoiset murhasivat kotikylässä 12 jäsentä ja tietymättömiin katosi 31 jäsentä. Vielä maaliskuussa 1921 oli vankeudessa Hannes pulkkinen.

Syyskuussa 1919 yhdistys jätti anomuksen talonsa vapauttamisesta. Kun päätöstä ei kuulunut, työväenyhdistyksen edustaja kääntyi nimismiehen puoleen, joka lausui, ettei ollut toivoakaan myönteisestä päätöksestä, koska suojeluskunta tarvitsi työväenyhdistyksen taloa. Sittenkin saapui seuraava Viipurin maaherran päätös:

"Raivolan Työväenyhdistyksen anomukseen myymis- ja hukkaamiskiellon peruuttamista koskevassa asiassa, jossa on menetelty, kuten täällä säilytettävät asiakirjat lähemmin sisältävät. Annettu Viipurin lääninkansliassa 26 päivä huhtikuuta 1920.

Tämän asian olen tutkinut ja koska Raivolan entinen työväenyhdistys kansalaissodan jälkeen on jäsenten puutteen takia lakannut ~~toiminnasta~~ toiminnasta eikä asiassa ole selvitetty, että nyt kysymyksessä olevaa yhdistystä olisi asianmukaisessa järjestyksessä registeriin merkitty ja että se toiminnalleen sitten olisi saanut asianmukaisen vahvistuksen, niin, ja kun asiassa puuttuu selitystä siitä, että tämä uusi yhdistys olisi oi-

keutettu huostaansa ottamaan paikkakunnalla ennen toimineen Raivolän työväenyhdistyksen omaisuuden sillä perusteella, että sen jäsenet olivat kuuluneet entiseen ja lakanneeseen työväenyhdistykseen, harkitsen oikeaksi jättää Raivolän työväenyhdistyksen kysymyksessä olevan anomuksen huomioon ottamatta.

Viipurin läänin maaherran kansliassa.

V. Suhonen"

Työväentalo saatiin yhdistyksen omaan huostaan vasta 1920, jolloin 31.10 oli avajaisjuhla ja iltama.

Vuosikokouksessa 6.2.21 myönnettiin tilivapaus. puheenjohtajaksi tuli P. Hakkarainen, varalle E. Kotonen; sihteeriksi Alina Nättilä, varalle I. Pennanen; rahastonhoitajaksi O. Härmäläinen; muiksi jäseniksi/johtokuntaan A. Lautamies ja Auro-ra Vilkki.

Myöskin Raivolassa suojeluskuntalaiset näyttivät, mitä varten he olivat. Vappua vasten yöllä 1921 työmiehet A. Reinikainen ja I. Pennanen olivat kävelyllä kirkon lähetyvillä, jossa kolme suojeluskuntalaista alkoivat vaatia heiltä sosialidemokraattisen puolueen vappumerkit pois, mutta työmiehet eivät antaneet, jolloin suojeluskunnan ent. päällikkö Leo Pelkonen tempasi merkit lyöden samalla Reinikaista kasvoihin useamman kerran. Sitten pyydettiin Reinikaista lähtemään suojelijain mukana, kun oli muka jotain asiaa. Reinikainen lähti, mutta pysähdyttiinkin kauppias Ikävalon talon kohdalle, jossa Pelkonen ja suojeluskunnan silloinen päällikkö luutnantti Juho Seppänen löivät vuoroin uhriaan niin kovasti, että tältä vuosi verta suusta ja nenästä, jolloin hän koetti paeta, mutta pääsi vain maantien toiselle laidalle, kun sai brovningin perästä niin, että pyörtyi. Seppäsen määräyksestä kutsuttiin paikalle myöskin Pennanen, jota pahoinpideltiin, kunnes poliisi

saapui paikalle.

Samana vappuyönä suojelija J. Seppänen tuli työmies M. Hyttisen luo ja vaati tätä lähtemään suojeluskunnan klubille. Kun Hyttinen ei lähtenyt, tuli pari muuta suojeluskuntalaista avuksi ja veivät väkisin. Täällä häntä lyötiin niin, että taskussa ollut kellokin särkyi. Sitten laskivat pois, kun olivat hakaneet tarpeekseen. Suojeluskuntien "isänmaallinen tarkoitus" tuli ainakin näille kolmelle ~~kesäjuhla~~ ja heidän läheisilleen selväksi.

Ei ollut poliisinkaan kunnossa kehumista. Vaikka maassa valitsi kieltolaki, niin poliisi M. Vaittinen tuli 29.10.21 työväenyhdistyksen iltamaan niin päihtyneenä, että tuskin pysyi seisomassa. Järjestysmiestentoimesta virkavalta saatiin lähtemään iltamasta.

Yhdistys pani jyrkän vastalauseen työväkeen kohdistunutta kokoontumis-, lausunto- ja painovapauden sortoa vastaan. Sosialidemokraattista eduskuntaryhmää vaadittiin jyrkästi ja horjumatta ajamaan ~~ja~~ amnestia-asiaa.

Vuosikokouksessa 12.2.22 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin P. Hakkarainen, varalle E. Kotonen; sihteeriksi I. Pennanen, varalle E. Nokkonen; rahastonhoitajaksi O. Hämäläinen. Seuraavan vuoden vuosikokouksessa puheenjohtajaksi tuli E. Kotonen, sihteeriksi Hulda Kaarna ja rahastonhoitajaksi O. Hämäläinen. - Vuoden 1923 vappujuhlassa Joutselän Kokomäellä Raivolan työväenyhdistyksen soittokunta huolehti soitosta. - Yhdistyksen kesäjuhla pidettiin 29.7.23. Urheilu- ja vuosijuhlassa 2.9.23 oli urheilun lisäksi näytelmä "Syiden kiros".

Vuosikokouksessa 3.2.24 myönnettiin vastuuvapaus sekä johtokunnalle että torvisoittokunnan johtokunnalle. Puheenjohta-

jaksi valittiin E. Kotonen, varalle P. Hakkarainen; sihteeriksi A. Hellström, varalle J. pokkinen; rahastonhoitajaksi O. Hämäläinen.

Vuosikokouksessa 8.2.25 myönnettiin vastuuvapaus. puheenjohtajaksi valittiin E. Kotonen, varalle p. Hakkarainen; sihteeriksi Anu Hellström, varalle J. pokkinen; rahastonhoitajaksi O. Hämäläinen. Kun yhdistyksen aikaisemmat pöytäkirjat hävisivät luokkasodassa, niin valittiin A. Rissanen, Hulda Kaarna, O. Hämäläinen. P. Hakkarainen ja J. Pokkinen hankkimaan mahdollisimman tarkkoja tietoja yhdistyksen 20-vuotisesta toiminnasta. Kun yhdistyksen 20-vuotisjuhlassa 2.8.25 toimittaja J. F. Aalto oli lopettanut juhlapuheensa, niin suosionosoitusten päätyttyä poliisilaitoksen ylikonstaapeli Skytz ryhtyi viheltämään ja lausui sitten äänekkäästi: "Tuollaiset puhujat pitäisi lähettää bolshevikkien valtakuntaan." päiväjuhlassa oli väkeä vähänlaisesti, mutta iltajuhlissa sali oli tungokseen asti täynnä. A. Rissanen piti tervehdyspuheen. J. Lonkaisen tilaisuutta varten kirjoittaman runon lausui Hulda Kaarna. Ohjelmassa oli myöskin soittoa, J. Pokkisen lausuntaa, 20-vuotiskertomus, A. Rissasen pakina, kohtalaisen hyvin esitetty "Savuhuri" sekä urheilukilpailuja miehille ja pojille.

Vuosikokouksessa 7.2.26 hyväksyttiin tilit muuten, paitsi tilintarkastajat velvoitettiin tarkastamaan ravintolan tilit. Puheenjohtajaksi valittiin E. Kotonen, varalle A. Tolonen; sihteeriksi V. Suikkari, varalle V. Pennanen; rahastonhoitajaksi Hulda Kaarna.

Vuosikokouksessa 13.2.27 myönnettiin vastuuvapaus ja johtokuntaan valittiin O. Hämäläinen, E. Kotonen, Ada Nykänen ja H. Loippo. Edellisen vuoden lopussa yhdistyksen jäseninä oli 20 naista ja 16 miestä; tämän vuoden lopussa 21 naista ja 21 miestä
42

Marraskuun alussa 1928 Työväentalo paloi. Sitä epäilstiin vihamiesten katalaksi tuhotyöksi, joka kuitenkin jäi selvittämättä. Yhdistys ryhtyi heti rakentamaan uutta taloa hirsistä entiselle paikalle. Piirustukset laati yhdistyksen jäsen Einar Kotonen. Rakennuksesta tuli 31 m pitkä ja 13 m leveä. Salin suuruus oli 13 x 11 m; näyttämön koko 10 x 12½ m. Rakennukseen tuli myöskin tilava vahtimestarin asunto, ravintolahuoneet, eteiset, vaatteiden säilytyspaikat sekä näyttelijäin pukuhuoneet. Se tuli maksamaan n. 200.000:-- . Tämän johdosta yhdistys anoi Helsingin Työväen säästöpankista 50.000:-- lainaa, jolle piiritoimikunta suosittelee puoluetoimikunnan takaajaksi.

Työväentalon vihkiäisjuhlassa 18.8.29 oli yleisöä n. 600 henkilöä. Torvisoittokunnan soitettua A. Rissanen lausui juhlijat tervetulleiksi. J. Lonkaisen tilaisuutta varten kirjoittaman juhlarunon lausui J. pokkinen. E.K. Louhikko piti juhlapuheen. Väliajan jälkeen kansanedustaja M. Suokas puhui.

Uuteen Työväentaloon seudulla asuvat venäläiset alkoivat järjestää syksyllä iltaman, mutta nimismies ilmoitti, etteivät he saa järjestää iltamaansa Työväentaloon, vaan on mentävä suojeluskunnan taloon.

Työväentalossa oli 25.3.30 Kuokkalan työväenyhdistyksen iltama, johon myöskin olivat saapuneet suojeluskuntalaiset Toivo Hiiri ja Toivo Vesterinen, jotka näytelmän aikana ryhtyivät ravintolahuoneessa käyttämään väkijuomia, josta syystä järjestysmiehet kehoittivat heitä poistumaan. Tästä Hiiri kimpaantui ja alkoi vaatia järjestysmiestä kanssaan ulos. Iltamien loputtua Hiiri tapasi järjestysmiehen kulkemassa rauhallisesti kotiinsa, ~~mutta Hiiri~~ ^{ja} alkoi häntä ahdistella nyrkeillä ja selpällä, kunnes tuli paikalle muitakin ja suojelijan oli pakko rauhoittua.

Vappuna 1930 päiväjuhlassa oli runsas ja monipuolinen ohjelma. A. Rissanen ja Kr. Lumijärvi puhuivat. Väkeä oli n. 150 henkilöä. Iltamassa yleisöä oli n. 200. - Yhdistys sai piiritoimikunnalta 1.500:- lainan kulisien ostamiseksi Joutselän työväenyhdistykseltä. Kuokkalan työväenyhdistykseltä ostettiin myöskin kulisseeja sekä muutakin omaisuutta, josta annettiin piiritoimikunnalle 800:- velkakirja.

Edellisenä vuonna pidettyjä arpajaisia jatkettiin 8 - 9.6.30. Näistä tuli voittoa 8.946:30.

Vuosikokouksessa 22.2.31 myönnettiin vastuuvapaus. Kirjasto päätettiin laittaa asianmukaiseen kuntoon ja valittiin kirjastotoimikunta. Yhdistyksellä oli taloudellisia vaikeuksia pulakauden johdosta. Syksyllä pidetyssä valistusviikon juhlassa oli yleisöä yli 300 henkilöä. Jäsenmäärän lisäys oli 30%.

Isänmaallisella kansanliikkeellä oli kannattajia Raivolassakin. Niinpä Työväentalon pääovea naulattiin 29.2.32 illalla n. kello 22 aikaan. Vahtimestarin saavuttua paikalle miehet hävisivät.

Piirisihteerin puhetilaisuutta varten marraskuussa 1932 oli järjestetty maksullinen ohjelmallinen iltama, jossa oli läsnä n. 150 etupäässä nuorempaan polveen kuuluvaa henkilöä, jotka seurasiivat ohjelmaa, vieläpä puhettakin, tavattoman tarkkaavasti. Yhdistyksen toiminta oli esimerkiksi kelpaavaa. Taloudellisista vaikeuksistaikin oli päästy.

Vuosikokouksessa 26.2.33 myönnettiin vastuuvapaus. Johtokuntaan valittiin E. Hintikka, A. Kutilainen ja V. Pennanen. Vappuna oli päiväjuhla, jossa A. Rissanen ja kansanedustaja M. Suokas puhuivat.

Vuonna 1934 pidetty vappujuhla onnistui varsin hyvin. Väkeä oli n. 200 henkilöä. A. Rissanen ja Y. Velling puhuivat.

Vuoden 1935 vuosikokouksessa myönnettiin vastuuvapaus ja valittiin johtokuntaan A. Tolonen, V. Suikkari, V. pulkkinen, T. Kansonen, E. Hintikka ja V. Pennanen. Jäsenistä oli läsnä n. 80 %. Keskustelu oli erittäin vilkasta. Johtokunta valitsi puheenjohtajaksi V. Pulkkinen.

Yhdistys vuokrasi keväällä 1935 suuren tontin juhkapaijakkseen luonnonkauniilta paikalta Raijolanjoen rannalta sillan läheisyydestä. Talkoilla ja osittain palkatulla työvoimalla rakennettiin uusi **tanssilava** ja suoritettiin muutakin kunnostamista. Ensimmäiset juhlat pidettiin juhannusaattona ja juhannuksena. Aattona juhlassa oli vähintään 450 henkilöä ja juhannuspäivänä n. 350 henkilöä, jotka olivat tyytyväisiä niin paikan valintaan kuin monipuoliseen ohjelmaankin. porvarit repivät ohjelmalehtisiä sekä tekivät propagandaa, ettei Huvi-niemelle olisi pitänyt mennä, mutta se ei estänyt yleisöä saapumasta.

Karjalan kannaksen työväen sivistystoimikunta järjesti yhdessä Työväen Sivistysliiton kanssa opinto-ohjaajakurssit Raijolan Työväentalossa 24.11 - 8.12.35. Ohjelma oli seuraava: prof. V. Voionmaa: Nykyhetken kansainvälisiä kysymyksiä 4 luentoa; maist. P. Railo: Nykyhetken taloudellisia kysymyksiä 4 luentoa; maist. Arvo Inkilä: Suomen uusimmasta valtiollisesta ja yhteiskunnallisesta historiasta 4 luentoa; maanviljelijä E. Pusa: pienviljelijäkysymyksestä yhteiskunnallisena kysymyksenä 3 luentoa; opettaja J.E. Janatuinen: Kunnallistiedosta 4 luentoa; opintosihteeri A. Hantamäki: Mitä on kansanvalta 2 luentoa, nykyisen Venäjän ja Italian valtiosäännöstä 1 luento, Suomen valtiosäännöstä 2 luentoa, kehitysopista (varjo-kuvin) 3 luentoa sekä sivistys- ja itsekasvatuskysymyksistä 4 luentoa. Opastusta antoivat maisteri A. Suominen lausun-

nan opastusta 6 tuntia; Abr. Lahtinen seuranäyttämötyön opastusta 6 tuntia; A. Hautamäki opintokerhotyön opastusta 25 tuntia.

Vuosikokouksessa 1.3.36 ei ollut toiminta- eikä tilikertomusta, joten ne jätettiin jatkovuosikokoukselle, joka myönsi tilivapauden ja valitsi johtokuntaan V. Suikkarin, T. Siirriäisen, H. Kansasen ja A. Tolosen. - Vappuna oli onnistunut juhla, jossa oli runsaasti yleisöä ja Abr. Lahtinen puhui. Tältä vuodelta yhdistyksen jäsenverot piiritoimikunnalle olivat kokonaan rästissä.

Talvella 1937 yhdistyksen toiminta oli ripeätä. Iltamia oli joka sunnuntaina. Yleisökannatuskin oli tyydyttävä. Jäsenmäärä oli kuitenkin vähäinen, vain 4 naista ja 5 miestä.

Vappuna 1938 juhla aloitettiin yhteislaululla, jonka jälkeen K. Tuittu piti tervehdyspuheen, A. pokkinen esitti runon ; samoin Irja Tolonen. M. Nevalainen piti puheen, jonka jälkeen oli laulua ja kuvaelma. Yleisöä oli n. 150 henkilöä. Marraskuussa olivat työväenyhdistyksen sekä voimisteluseura Ponnistuksen arpajaiset varojen saamiseksi talon kunnostamiseen, urheilukentän töiden loppuunsaattamiseksi sekä urheiluja voimistelupuolen kohottamiseksi. Yhdistyksessä oli jäseninä 6 naista ja 7 miestä. Yhdistys oli velkaa piiritoimikunnalle 1.000:--.

Vuosikokouksessa 12.2.39 myönnettiin vastuuvapaus sekä valittiin johtokunnasta erovuoroiset uudelleen. - Vappuna päivällä pidetty juhla onnistui yli odotusten. Yleisöä oli salin täydeltä. Kivennavan kunnallisjärjestön puheenjohtaja sekä järjestäjä E. Posti puhuivat. Myöskin esitettiin runo, kertomus sekä näytelmä. Illalla oli vain tanssit.

Takaisin valtauksen jälkeen todettiin talo tuhoutuneeksi kokonaan. Siitä oli anottu korvausta 283.250:-, mutta maksettujen korvausten luettelossa ei ole Raivolan työväenyhdistyksen nimeä.

Yhdistyksen alaosastona toimineessa voimistelu- ja urheiluseura Ponnistuksessa oli viimeisinä vuosina satakunta jäsentä.

Raivolan työväenyhdistyksen naisosasto.

Raivolan työväenyhdistyksen naisosastosta on ollut käytettävissä tietoja sangen vähän. Ei edes perustavasta kokouksesta ole tietoja, mutta naisosaston perustavaa kokousta jatkettiin 18.3.06, vaikka osanotto kokoukseen oli jotenkin laimea. Johtokunta, huvitoimikunta ja tilintarkastajat valittiin.

Työväenyhdistyksen naisosasto toimi mielenosoitusretken 3.3.07, jolloin lähdettiin Työväentalolta kello 1. Reippaasti kaikuivat laulun sävelet "Ylös herää kansan nainen". Hilpeän mielialan vallitessa, köyhälistön laulujen raikuessa ja punalippujen liehuessa marssittiin eteenpäin. Pysähdyttiin Ylä-Raivolassa erään talon pihalle, jossa toveri Miina Plötz

"teki selkoa päivän merkityksestä ja naisen aseman parantamisesta äänioikeuden kautta. Täältä palattiin täynnä innostusta yhdistyksen talolle. Lopuksi vietettiin hauska perheilta-ma."

Vuosikokouksessa 19.1.08 myönnettiin tilivapaus. Edellisen vuoden toiminnasta oli jäänyt voitoksi 240:62. puheenjohtajaksi valittiin Miina plötz, kirjuriksi ~~Hilja Kaarna~~^{H.} Hulda Kaarna ja rahastonhoitajaksi Heta Huttunen; muiksi jäseniksi johtokuntaan Iida Manninen, Anna Piiparinen, Ida Rinne, Hilda Pennanen, Eva pensasto ja Anna Ollikainen.

Vuosikokouksessa 3.1.09 myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin A. pynnönen, varalle Hulda Kaarna, kirjuriksi Alina Kemppe, rahastonhoitajaksi Heta Huttunen sekä johtokunnan muiksi jäseniksi Ida Manninen, Eva pensasto, Agneeta Ollikainen, Anna Piiparinen ja Hilda Kontinaho. Tänä vuonna naisosasto osallistui ohjelman suorittamiseen Kivennavan työ-venyhdistysten naisosastojen yhteisessä kesäjuhlassa Joutselässä. Vuosikokouksessa 6.1.10 myönnettiin tilivapaus. Tuloja oli ollut 494:67. puheenjohtajaksi valittiin A. Virkki, varalle H. Hallikainen. Keskustelukokoukset päätettiin pitää joka keskiviikko.

Kivennavan naisten yhteisessä keskustelukokouksessa Terijoen Työväentalossa 8.5.10 Hulda Kaarna alusti Raivolan naisosaston puolesta kysymyksen köyhälistön suhteesta kansakouluhin. Keskustelussa kiinnitettiin huomiota yleisen oppivelvollisuuslain aikaansaamiseen ja kansakoulujen pohjakouluksi muuttamiseen. Kunnallisen toiminnan avulla olisi saatava johtokunnissa enemmän valtaa. - Naisosaston lasten iltama, jossa lapset esiintyivät ohjelmansuorittajina, oli erittäin onnistunut.

Rantakylän-Pamppalan työväenyhdistys.

a/

Rantakylän ja Pamppalan sukkaat perustivat 28.1.07 työväenyhdistyksen, johon liittyi 40 jäsentä. Samana vuonna yhdistys on merkitty kuuluvaksi puolueeseen. Puheenjohtajana oli Kalle Räisänen ja sihteerinä A.H. Nikkanen.

Vuosikokous 5.1.08 pidettiin Räisäsen talossa. Edellisenä vuonna oli pidetty kuukausikokouksia 10 ja pitämättä jäänyt 2, kun jäseniä saapui niin vähän. Vastaperustettu lukurengas oli kokoontunut kerran. Tilivapaus myönnettiin. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen K. Räisänen, varalle J.A. Blomqvist; sihteeriksi A. Nikkanen, varalle J. Wahlberg; rahastonhoitajaksi talollinen L. Meriläinen, kirjastonhoitajaksi J. Wahlberg ja taloudenhoitajaksi Fr. Matson. - Marraskuun kokouksessa oli saapuvilla vain 5 jäsentä. Koko vuoden aikana oli kokouksia 6, kun puheenjohtajan kutsuista huolimatta aina eittullut kokouspaikalle kuin 2 - 3 henkilöä. Iltamia pidettiin 4. Tuloja oli 191:50. Jäseniä oli 25, mutta heistä oli koko vuoden maksaneita vain 12. Kirjastossa oli kirjoja 29.

Vuosikokouksessa 17.1.09 J. Turpiaisen talossa myönnettiin tilivapaus. Keskustelun jälkeen yksimielisesti päätettiin, että toimintaa jatketaan, vaikkei jäseniä olisi kuin 5. Puheenjohtajaksi valittiin A. Blomqvist, varalle J. Wahlberg; kirjuriksi K. Räisänen, varalle J. Hyttinen; rahastonhoitajaksi L. Meriläinen; muiksi jäseniksi johtokuntaan M. Turpiainen ja M. Wahlberg.

Yhdistys kutsui kansalaiskokouksen 5.9.11 panemaan vastalauseen Suomen pirstoamisaikeita vastaan, mutta nimismies apureineen hajotti kokouksen, ennenkuin se oli kunnolleen alkanutkaan.

huoneustossa oli luennot 22 - 24.10.

Työväenyhdistyksen

11. Vielä samana syksynä tilattiin uudet luennot. Toiminta oli kuitenkin vaikeata, kun omaa taloa ei ollut. Jäsenmääräkin oli pieni, vain 14. Yhdistys alistui nimismiehen vaatimukseen pyytää iltamalupa.

Vuonna 1912 pidetyssä vuosikokouksessa myönnettiin tili-vapaus ja valittiin puheenjohtajaksi J. Heikkinen, varalle M. Turtiainen.

Sodan aikana toiminta oli lamassa, mutta vuoden 1917 alkupuolella saatiin 28 uutta jäsentä. Vuosikokous pidettiin 9.4.17 ja myönnettiin tilivapaus. Puheenjohtajaksi valittiin J. A. Heikkinen, varalle A. Luukka; kirjuriksi J. Hippeläinen, varalle M. Pimiä; rahastonhoitajaksi J. Nikkanen. Yhdistys kuului ylämaan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Vappujuhlaa vietettiin ensi kerran 1917. Mieliala oli innostunut. Yhdistys oli saanut lahjaksi tontin. - Joulukuusijuhlaa vietettiin osuuskaupan talossa 23.12.17. Se oli ensimmäinen laatuaan kylässä. Väkeä oli runsaasti niin vanhoja kuin nuoriakin.

Viimeinen tätä yhdistystä koskeva tieto on vuodelta 1921: Pampalan työväenyhdistys uinailee vielä.

Riihisyrjän työväenyhdistys.

Riihisyrjän työväenyhdistys perustettiin 1908 Mikko Lattusen talossa, jossa V.A. Virkki ja J. Hämäläinen kirkolta tekivät selvää sosialidemokraattisesta aatteesta. Yhdistys perustettiin ja talon isännästä tuli sen puheenjohtaja, varalle J. Veijalainen; rahastonhoitajaksi M. Leskinen ja sihteeriksi M. Kostiainen; lisäksi johtokuntaan M. ja A. Hiiri.

Omaa taloa ei ollut, mutta jokaisella yhdistyksen jäsenellä oli oma talo, joissa vuoron perään vierailtiin toverillisessa seuranpidossa, pohdittiin sääntöjen määräämiä asioita ja taottiin näytelmien vuorosanoja päähän. Kun ohjelmat saatiin valmiiksi, pidettiin iltaamat M. Nykäsen avarassa ja ilmapavassa liiterissä. Tehtiinpä vierailumatkojakin aina Valkjärvelle asti. Vappujuhlat vietettiin yhdessä Kirkonkylän työväenyhdistyksen kanssa. Yli kaksi vuotta toiminta jatkui riipeästi, mutta sitten tapahtui veltostumista. "Syynä oli puute hienommasta sukupuolesta. Työväenyhdistyksessä ei ole yhtään naishenkilöä."

Vuosikokouksessa 8.1.11 hyväksyttiin vuositilit. puheenjohtajaksi valittiin M. Kostiainen, varalle J. Martikainen; kirjuriksi A. Hiiri, rahastonhoitajaksi J. Veijalainen, kirjastonhoitajaksi M. Leskinen.

Vuosikokouksessa 21.1.12 myönnettiin tilivapaus. M. Kostiainen valittiin edelleen puheenjohtajaksi, varalle M. Lattunen; kirjuriksi J. Martikainen.

Hanna Kohonen ja N. Valavaara luennoivat 23 - 25.1.13. Vuosikokous oli 26.1.13. Tilivapaus myönnettiin ja puheenjohtajaksi valittiin M. Kostiainen edelleen, varalle J. Martikainen; kirjuriksi J. Lattunen, varalle A. Lattunen; rahastonhoi-

tajaksi A. Hiiri. Vuosikokouksen jälkeen pidetyssä kuukausi-
kokouksessa keskusteltiin maan vuokraamisesta ja oman talon
rakentamisesta, mutta asiat jätettiin vielä pöydälle.

Vuoden 1914 alkupuolella toiminta oli jotenkin vilkasta,
mutta sodan syttymisen jälkeen se oli hankalaa. Vuoden vaih-
teessa oli vuosikokous ja valittiin virkailijat. Puheenjoh-
taja oli "Viipuri"-lehden lukija. Yhdistys heräsi vasta vuo-
den 1916 aikana.

Vuonna 1917 yhdistys kuului Kivennavan ylämaan työväen-
järjestöjen puhemiesneuvostoon.

Myöskin Riihisyrjän valkoiset kunnostautuivat, koska Ki-
vennavan tutkijalautakunta lähetti Sortavalan vankileirin
hallitukselle kirjelmän, jossa mainitaan: - - - "Jos siel-
lä on vielä vangittuna näitten lisäksi täältä samasta (Rii-
hisyrjän) kylästä Antti Aataminpoika Lattunen (rikkaan ta-
lollisen poika), Tuomas Matinp. Kotilainen ja Johannes Antinp.
Hoppania, niin o v a t n e k a i k k i a m m u t t a -
v a t." - - - - -

Myöskin Riihisyrjän valkoiset kunnostautuivat, koska Ki-
vennavan tutkijalautakunta lähetti Sortavalan vankileirin
hallitukselle kirjelmän, jossa mainitaan: - - - "Jos siel-
lä on vielä vangittuna näitten lisäksi täältä samasta (Rii-
hisyrjän) kylästä Antti Aataminpoika Lattunen (rikkaan ta-
lollisen poika), Tuomas Matinp. Kotilainen ja Johannes Antinp.
Hoppania, niin o v a t n e k a i k k i a m m u t t a -
v a t." - - - - -

"Pekka Pyykkö. Voldemar Piltz. Rudolf Ruokonen. Antti Kukkonen
Mikko Mörö."

Onnekseen mainitut henkilöt eivät olleet Sortavalan vanki-
leirillä. Heistä Tuomas Kotilainen palasi Venäjältä 1921 hel-
mikuun alussa. porvarillinen lehdistö julisti hänet suurpuni-
kiksi, murhamieheksi ja ryöstäjäksi. Tätä seikkaa eräs isä
poikineen kävi Viipurin hovioikeudessa. parikin kertaa to-

distamassa. Avustajansa keralla Kotilainen osoitti noitten valkoisten todistusten paikkansapitämättömyyden ja valheellisuuden, joten hovioikeus vapautti Kotilaisen kaikesta edesvastuusta ja määräsi heti vapaalle jalalle.

Työväenyhdistys oli vielä elokuussa 1920 herättämättä, ^{ilmoitetaan} kunnan piiritoimikunnan tiedonannoissa ~~mainitaan~~. Tosin "Kivennapa"-kirjassa mainitaan: "Vuoden 1918 tapahtumat lopettivat hetkeksi yhdistyksen toiminnan, kunnes v. 1919 kansanedustaja Yrjö Wellingin toimesta se jälleen heräsi. Puheenjohtajana toimi edelleenkin Mikko Lattunen, varapuheenjohtajaksi tuli nyt Hilma Susi, sihteeriksi Maria Nykänen sekä johtokunnan muiksi jäseniksi Antti Kakko ja Antti Lattunen."

Piiritoimikunnan toimintakertomuksessa vuodelta 1930 mainitaan perustettujen työväenyhdistysten luettelossa Riihisyrjän työväenyhdistys. "Kansan Työ" kertoo, että Riihisyrjään perustettiin 8.1.31 työväenyhdistys, johon liittyi 28 jäsentä. Johtokuntaan valittiin T. Veijalainen puheenjohtajaksi, V. Lattunen varapuheenjohtajaksi, Edv. Lattunen sihteeriksi, T. Kotilainen rahastonhoitajaksi, E. Riikonen jäsenmaksujen kantajaksi sekä myöskin J. Sarin. - Piirijärjestön jäseneksi yhdistys hyväksyttiin piiritoimikunnan kokouksessa 8.2.31.

Yhdistyksen toiminnan alkamisesta mainitaan, että vuoden 1930 lopussa porvarit hommasivat kylään suojeluskunnan, jolle vastapainoksi perustettiin työväenyhdistys, jonka toiminta lähtikin alkuun ripeästi. Kesän aikana pidettiin useita iltamia ympäri kuntaa. Iltamat onnistuivat yleensä hyvin. Täysinmaksaneita jäseniä yhdistyksessä oli n. 30. Joudossa olivat kylän varakkaimmat talolliset. Porvarit vastustivat yhdistyksen toimintaa kiivaimmin kuin muissa kylissä.

Yhdistyksen toiminta jatkui evakko aikaan asti, mutta vii-

meisinä vuosina se oli vähäistä. Jäseniäkin oli vuosina 1936
- 39 vain 6 - 5.

Räikylän työväenyhdistys.

Räikylän/ työväenyhdistys on lähettänyt rekisteriviran-
omaisille pöytäkirjan kokouksestaan 5.1.21. Puheenjohtajana
mainitaan Otto Honkanen ja muina jäseniä johtokunnassa: B.
Rontu, J. Hämäläinen, M. Rontu, Helena Honkanen, M. Hämäläi-
nen, M. Vaittinen, A. Kiuru, M. Suutari ja M. Kakko.

Yhdistys oli edustettuna Kivannavan kunnallisjärjestön ko-
kouksessa 26.3.22. Saman vuoden helluntaina se piti ilttaman
Vehmaisten nuorisoseuran talossa. Väkeä oli kohtalaisesti,
mutta eräät suojelijat häiritsivät.

Vuottaan työväenyhdistys.

13

Vuottaan työväenyhdistyksestä kerrotaan 1/3.12.13, että sen toiminta oli ollut jokseenkin vilkasta perustamisesta asti. Kun työväenyhdistys kohotti punaisen lipun iltamatalolle, meni muuan porvari naapurilleen sanomaan: Lähtekääpä ulos katsomaan kuinka pirun lippu liehuu. Porvarillisesta nuorisoseurasta kuitenkin osa jäsenistä erosi ja liittyi työväenyhdistykseen. Iltamissa oli runoja, kertomuksia, satuja ja näytelmiä. puheita ei juuri saatu. Oman talon saantia oli pohdittu ahkerasti. Rakennuspuuhissa ^{olttiin yhä} ~~Käytännössä~~ 1916 lopulla, jolloin kuitenkin varoja puuttui muutamia satoja.

Vuosikokouksessa 21.1.17 ei voitu hyväksyä tilikertomusta, kun tilit olivat tarkastamatta. puheenjohtajaksi valittiin M. Termonen, varalle Mikko paavolainen; kirjuriksi Matti paavolainen; muiksi jäseniksi johtokuntaan Hanna Riikonen, A. Paavolainen ja M. Savolainen. Rakentamisesta keskusteltiin vilkkaasti ja tultiin siihen päätökseen, että keväällä täytyy pitää iltamat omassa talossa. Rakennustoimikuntaan valittiin J. Hokkanen, Y. paavolainen ja M. Termonen. Yhdistys kuului Kivennavan työväenjärjestöjen puhemiesneuvostoon.

Maaherra vapautti yhdistyksen omaisuuden takavarikosta maaliskuussa 1919. piiritoimikunnan tiedonantojen mukaan yhdistys ei kuitenkaan ollut kesällä 1920 vielä herännyt kuolleista vuoden 1918 jälkeen. Sen jälkeen yhdistyksestä ei ole ollut käytettävissä mitään tietoa.

a/
Kivennavan sos.-dem. kunnallisjärjestö.

Kivennapa oli aikanaan vilkkaassa yhteydessä esimerkiksi Pietarin kanssa. Se oli kuitenkin hidasta mykyaikaisessa mielessä. Ei ollut puhelimiakaan. Vasta 1.9.94 "Wiipuri" kertoo, että Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjän välille on annettu myönnytys telefoonijohdon vetoon.

Kivennavan kunnallisjärjestön perustamisesta ei ole ollut käytettävissä tietoa. Sen kokouksessa Terijoen Työväentalossa 26.1.08/ olivat edustettuina Kuokkalan, Kellomäen, Haapalan, Joutselän, Raivolan ja Terijoen työväenyhdistykset. Tillejä ei voitu hyväksyä, kun tilintarkastajat eivät olleet tarkastaneet niitä. Kunnallistoimikunnan kotipaikaksi määrättiin edelleen Terijoki. Toimikuntaan valittiin J. Teperi puheenjohtajaksi, Hanna Karhinen kirjuriksi, M. Virkki rahastonhoitajaksi; lisäksi A. Huttunen Raivolasta ja A. Tankkari Kuokkalasta.

Kokouksessa 9.2.08 Terijoen Työväentalossa tultiin siihen tulokseen, että jokaiseen äänestysalueeseen olisi saatava alue-toimikunta. - Saman vuoden syksyllä kunnallistoimikunta kehoitti yhdistyksiä keräämään tilastoa työttömistä.

Kunnan sosialidemokraattiset naiset pitivät 13.12.08 kokouksen Kellomäen työväenyhdistyksen vuokrahuoneustossa ja tulivat sellaiseen päätökseen, että kotimaisen hallituksen on eduskunnan hyväksymä kunnallislaki lähetettävä mitä pikemmin vahvistettavaksi. Kun viinapatruunat olivat tehneet vaatimuksen 42.000.000:- korvauksesta, jos kieltolaki astuu voimaan, niin kokous keskustelun jälkeen yksimielisesti katsoi, ettei kotimaisen hallituksen ole myönnettävä penniäkään. Samalla lausuttiin senaatille paheksuminen, ettei se vielääkään ole lähettänyt kieltolakia vahvistettavaksi. Kokous vaati, että se on lähetettävä mitä pikemmin.

Kunnallisjärjestön vuosikokouksessa Terijoella 31.1.09 oli edustajia jokaisesta kunnan työväenyhdistyksestä, joita oli 11, ^{ja} joissa oli jäsenenä 88 naista ja 400 miestä. Vaalien edellisenä kuukautena oli ollut kaksi puhujaa. Lisäksi työläis-naisten liittohallituksen puhuja oli kunnassa matkalla. Toimikunnan aloitteesta kunnan viralliset ilmoitukset oli saatu "Työhön". Toimikunta oli kokoontunut 23 kertaa. Toimikuntaan valittiin V. Luukkanen, J. Teperi, A. Kiiski ja Hanna Karhinen Terijoelta sekä Aino Karhu Kuokkalasta. Kunnallisneuvostoon valittiin: Rajajoelta E. Leskinen, Kuokkalasta J. Toivonen, Kellomäeltä A. Halinen, Terijoelta H. Nevanperä, Raivolasta A. Kontinaho, pamppalasta A. Räisänen, Jalkalasta J. Savolainen, Kivennavalta V.A. Virkki, Karvalasta T. Veijalainen, polviselältä p. Hallenberg ja Riihisyrjästä M. Lattunen. Kunnallistoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin A. Kiiski, rahastonhoitajaksi V. Laukkanen ja sihteeriksi Hanna Karhinen.

Vuosikokouksessa Terijoen Työväentalossa 12.12.09 olivat edustettuina Joutselän, Polviselän, Raivolan, Kivennavan, Karvalan, Kuokkalan ja Terijoen työväenyhdistykset. Tilivapaus myönnettiin ja toimikunnan kotipaikaksi määrättiin edelleen Terijoki. Toimikuntaan valittiin M. Virkki, p. Kurvinen, Hanna Karhinen ja J. Jukanen vanhempi sekä nuorempi. Vaalien edellisiksi kuukaudeksi päätettiin palkata puhuja.

Kunnallisjärjestön kokouksessa Terijoen Työväentalossa 29.1.11 toimi puheenjohtajana E. Leskinen Rajajoelta ja sihteerinä Hanna Karhinen Terijoelta. Edustajina olivat E. Leskinen Rajajoelta, A. Halinen Kellomäen Haapalasta, K. Pakarinen ja E. Veijalainen Karvalasta, M. Kultanen, p. ja A. Kiiski, J. Kuuva ja M. Jantunen Terijoelta, M. Loginoff ja J. Kukkonen Polviselältä, J. Hämäläinen Kivennavalta, E. Kääpä Olli-

lasta, Hulda Kaarna ja V. Suvanen Raivolasta, A. Paavolainen Joutselästä ja J. Riutta rautatieläisten Terijoen osastosta. Jäseniä oli 242. Toimikunnan kokouksia oli edellisen vuoden aikana pidetty 29. Yleisvaltakunnallisen lainsäädännön johdosta olivat vastalausekokouksia järjestäneet Kivennavan, Kuokkalan, Rajajoen ja Terijoen puolueosastot. Vaikka Terijoki oli jo itsenäinen kunta, niin päätettiin toimikunnan kotipaikka pysyttää Terijoella ja panna nimeksi Kivennavan-Terijoen kunnallistoimikunta, johon valittiin p. Kurvinen, Hanna Karhinen, J. Jukanen, H. Revonperä ja M. Virkki.

Kivennavan-Terijoen kunnallisjärjestykseen kuuluivat vuonna 1911 Kivennavan, Ollilan, Terijoen, Karvalan, Raivolan, Raivolan Suomenkylän, Rajajoen, polviselän, Kellomäen, Joutselän ja Kuokkalan työväenyhdistykset.

Silloinenkin Venäjä halusi Suomen alueita. Asiasta "Työ" otsikoi 25.8.11: "Viipurin läänin kohtalo taasen pelissä. Tällä kertaa kysymyksessä Uudenkirkon ja Kivennavan kuntien erottaminen muusta läänistä." Seuraavassa numerossa / päivänä / lehdessä oli: "Uusi rosvoushanke. Viipurin läänin pilkkominen periaatteessa päätetty asia." "Vastalause rosvousaikeen johdosta."

Viipurin läänin kuvernöörinvirastoon Mikko Uotinen jätti 2.11.11 "Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien asukkaiden valtuuttamana Hallitsijalle osotetun alamaisen adressin sanottujen pitäjien keisarikuntaan liittämisaikkeen johdosta. Adressin on allekirjoittanut 8.563 vähintään 20 vuotta täyttänyttä Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien asukasta." Tämän ehdottivat hylättäväksi senaattorit Markov, Virenius, von Kothern Berg ja Saarikoski.

Adressi, senaatin ehdotus sen hylkäämisestä sekä kenraalikuvernööri Seynin huomautus, että allekirjoittajina ovat vain

nuorsuomalaiset ja sosialistit, oli ministerineuvoston tarkastettavana syys- lokakuun vaihteessa 1912. Kun pitäjänⁿ erottaminen oli vielä erikoisen komitean tarkistettavana, niin adressi jätettiin huomioonottamatta.

Hallitsijan suhtautumisesta adressiin ~~X~~ "Työ" kertoo 14. 11.12: "Senaatissa esiteltiin eilen kenraalikuvernöörin ilmoitu^s, että H.M. Keisari esiteltäessä lokakuun 5 / 18 pnä ministerineuvoston erityistä pöytäkirjaa, oli jättänyt ~~huomioonottamatta~~ Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjäläisten anomuksen, että kysymys mainittujen pitäjään siirtämisestä Pietarin kuvernementtiin saisi raueta."

Vuosikokouksessa 3.3.12 todettiin kunnallistoimikunnan koontuneen vuoden kuluessa 24 kertaa. puheenjohtajana ja rahastonhoitajana oli ollut P. Kurvinen, sihteerinä Hanna Karhinen. Tuloja oli ollut 1.837:76. Tilivapaus myönnettiin. Kunnallisjärjestykseen oli kuulunut 12 työväenyhdistystä, joiden yhteinen jäsenmäärä oli 302. Kunnallistoimikunnan jäseniksi valittiin P. Kurvinen, Hanna Karhinen, J. Kuuva, J. Stolt ja Aug. Huttunen.

Pienviljelijäin rahanniukkuutta näinä aikoina osoittaa se, kun pakkohuutokaupalla myytäviksi kuulutettiin 29 tilaa/ Kivennavan pitäjässä.

Venäläiset myöskin valvoivat etujaan / Suomen kustannuksella. Tätä kuvaavia otsikoita oli "Työssä" 2.11.12: "Ryssäläisen virkavallan uudet saalistushankkeet." "Suomen tullit aijo- taan hävittää. Tulisi uusi 100 milj. markan kulutusvero." Samassa numerossa kerrotaan, että senaatti oli hylännyt lääkin- tähallituksen esityksen Kivennavan kirkonkylän apteekin luovuttamisesta, koska kukaan hakijoista ei osoittanut osaavansa venäjää, ja määrännyt apteekin uudelleen haettavaksi, jol-

loin senaatti antaa etuoikeuden sille, joka osoittaa täydellisesti hallitsevansa venäjänkielen.

Vuonna 1913 kunnallistoimikuntaan kuuluivat P. Kurvinen puheenjohtajana ja rahastonhoitajana, kirjurina Hanna Karhinen, varalla A. Montonen.

Kunnallisneuvoston kokouksessa 1.3.14 Terijoen Työväentalossa oli 12 edustajaa 10 työväenyhdistyksestä. ~~MMZ~~ Tilit hyväksyttiin. Toimikunnan puheenjohtajaksi ~~ty~~ ja rahastonhoitajaksi tuli edelleen P. Kurvinen, varapuheenjohtajaksi O. Nikki, kirjuriksi Hanna Karhinen ja varalle J. Seppänen. Kunnallisjärjestön juhla oli 31.5.14 Terijoella palokunnanpuistossa. Jäseninä oli 108 naista ja 234 miestä.

Sotatilan vuoksi järjestöjen kokoukset olivat riippuvaisia virkavallan luvasta, jota ilman ei saanut kokoontua. Tämän johdosta kunnallistoimikunta antoi seuraavan ohjeen: Kun muutamien Kivennavan kunnallisjärjestöön kuuluvien puolueosastojen on mahdotonta nykyaikana pitää vuosikokouksiaan, joissa käsiteltäisiin vuosikokoukselle kuuluvat kysymykset, niin piiritoimikunnan taholta yhtenäisyyden saavuttamiseksi kehoitetaan osastojen toimitsijoita johtamaan ja järjestämään osastojen taloudellisia asioita siihen saakka, kunnes säännölliset olot palautuvat, ja niiden ohjeitten puitteissa, jotka nyt on säädetty.

Kunnallisneuvoston kokouksessa Raivolassa 25.3.16 olivat edustettuina Terijoen, Raivolan, Kellomäen, Kivennavan, Hartosten, Karvalan, Polviselän ja pamppalan-Rantakylän työväenyhdistykset. Kokouksen puheenjohtajana toimi M. Virkki ja sihteerinä Hanna Karhinen. Neuvostoon oli vuonna 1915 kuulunut 5 työväenyhdistystä, joissa oli jäseniä 75. Kunnallisissa vaaleissa päätettiin pysyä vaalilakossa, kuitenkin seurataan kun-

nallista toimintaa. Kunnallishallinnolle valmistetaan esityksiä köyhälistön asemaa parantavista uudistuksista. Työväenyhdistykset velvoitettiin valitsemaan toiseksi tilintarkastajakseen kunnallistoimikunnan, jonka kotipaikaksi hyväksyttiin Terijoki. Kunnallistoimikuntaan valittiin P. Kurvinen, Hanna Karhinen, J. Seppänen, M. Virkki ja I. Suvanen.

Kunnallisneuvoston kokouksessa Terijoella 25.2.17 olivat puheenjohtajina M. Virkki ja O. Huuskonen, kirjurina Hanna Karhinen. Kunnallisjärjestön alueella oli toimimassa 15 työväenyhdistystä, joissa oli jäseninä 138 naista ja 318 miestä. Toimikunnan kokouksia oli pidetty 12. Toiminta- ja tilikertomukset hyväksyttiin. Kivennavan ja Rajaseudun osuuskauppojen yhdistämisestä hyväksyttiin myönteiset ponnet.

Kansalaiskokouksessa 25.3.17 Kunnantalo oli tungokseen saakka täynnä. puheenjohtajana oli J. paavolainen. Mielihiyväällä tervehdittiin Venäjän vallankumousta. ^{Walmqwist/}Nimismies/päätettiin erottaa virasta. Tätä puheenjohtaja ei hyväksynyt, vaan ~~poistui~~ pöydän takaa, josta syystä valittiin uusi puheenjohtaja kokoukselle, joka suoritti kansanmiliisin valinnan. Nimismies Walmqwistin kohtalo jäi ainakin suurelle yleisölle tuntemattomaksi. Hänen todettiin kadonneen. Elintarvelautan/^{n/}kunnalle "annettiin mitä kuuluu". Se oli kokoonpatu, yhtä lukuunottamatta, kauppiaista. Keskustelun aikana ent. Kansanedustaja T. Kruus pelotteli kasakoilla, kuularuiskuilla ja pistimillä, mutta hänen puheillaan ei ollut vaikutusta.

Kunnallistoimikunnan puheenjohtajana oli tänä vuona M. Virkki, varalla O. Nikki; kirjurina Hanna Karhinen ja rahastonhoitajana E. Ikonen.

Kunnallisneuvoston kokouksessa Terijoella 12.8.17 oli edustettuna 11 puolueosastoa. Käsiteltiin Kivennavan ja Terijoen

kuntien puolueosastojen eroamista eri kunnallisjärjestöiksi. Kun rautatien varrella olleet Kivennavan kunnan puolueosastot eivät vielä voineet määritellä kantaansa, asetettiin toimikunta, johon tulivat T. Veijalainen, J. Paavolainen, J. Nenonen, J. Lifländer ja K. Piiparinen, asiaa valmistamaan. Osuuskauppa politiikasta hyväksyttiin laajat ponnet.

Vuoden 1919 valtiollisissa vaaleissa sosialistit saivat Kivennavalla 510 ääntä kaikkiaan annetuista 1436 äänestä.

Suojeluskuntalaiset näyttivät valtaansa sellaisissakin kylissä, joissa ei ollut työväenyhdistystäkään. Niinpä suojeluskuntalaiset Viljam Koivula, Kytönen ja Veijalainen ampuivat 19.10.19 kello 6 tienoissa aamulla talollisenpoika A. Nenosen Hiirelästä tämän palatessa mielihiettynsä luota samalla ryöstäen häneltä kellon, sormuksen ja rahaa, jotka olivat jakaneet keskenänsä, paitsi Kivennavan nimismiehelle he kertoivat antaneensa 200 ruplaa ja rajamaan komendantille 600 ruplaa. He olivat kehuskelleet tavanneensa metsäpolulla punikin, jolta ensin ampuivat kiväärillä sormen poikki, ja kun ammuttu oli kysynyt, miksi he hänet tappavat, sanoneet: "Vai vielä sinä perkele huudat." sekä ampuneet päästä ja rinnasta läpi. Murhaajat pidätettiin, mutta laskettiin samana päivänä vapaaksi Kivennavan nimismiehen antamilla passeilla.

Kaikkia Kivennavan toimivia työväenyhdistyksiä kutsuttiin Joutselän Työväentaloon 8.2.20 päättämään kunnallisesta vaalitoiminnasta. Valtuustoon tuli valituksi 3 sosialistia ja 7 porvaria.

Kivennavan kunnallisjärjestön perustava kokous pidettiin 11.7.20 polviselän Työväentalossa. M. Suokas avasi kokouksen ja valittiin sen puheenjohtajaksi; sihteeriksi V. Porvali. Kunnallistoimikunnan kotipaikaksi hyväksyttiin Joutselkä. Toimi-

kunnan jäseniksi valittiin Joutselästä M. Suokas, Anna Kirjavainen ja J. Hänninen; polviselältä A. Koskinen ja Kirkonkylästä V. Porvali. Puheenjohtajaksi ja rahastonhoitajaksi tuli M. Suokas, kirjuriksi Anna Kirjavainen. Kesäjuhla pidettiin Joutselän Työväentalossa 15.8.20. Näin siis kunnallistoimikunta oli toimimassa, mutta ennen luokkasotaa toimineista työväenyhdistyksistä oli vielä herättämättä kuusi. Tosin kunnallisjärjestönkin kesäjuhlaa häirittiin sotilaitten taholta hyvin tuntuvasti. Tervehdyspuhe täytyi keskeyttää; juhlarunon lausumista ei kukaan kuullut metelin vuoksi; juhlapuhujan täytyi kohdistaa puheensa sisältö melkein kokonaan yleisön rauhoittamiseksi. - Kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli 109.

Kunnallisjärjestön kokouksessa 18.9.21 Joutselän Työväentalossa hyväksyttiin ponnet "Kansan Työn" lakkauttamista vastaan. Eduskuntaryhmälle lähetettiin ponsilauselmä, jossa kehoitettiin sitä tekemään kaikki voitavansa rajaseutulain pitemmystä vastaan. Kunnallistoimikuntaan valittiin A. Rissanen Raivolasta, M. Kaivolainen Kirkonkylästä; M. Suokas, M. Ahtiainen ja J. Hänninen Joutselästä; A. Tokoi Kuokkalasta ja J. Kukkonen Polviselältä. Venäjän nälkäänäkevien hyväksi järjestettiin juhla Joutselän Työväentalossa 16.10.21, jolloin J.E. Savenius puhui. Yhteiset luento- ja opastuskurssit Terijoella kunnallisjärjestön kanssa olivat Terijoella 6 - 13.11.21.

Kunnallisjärjestön kokouksessa 26.3.22 Joutselän Työväentalossa olivat edustettuina Joutselän, Raivolan, Karvalan ja Räikylän työväenyhdistykset. Vastuuvapaus myönnettiin. Sosialidemokraattista puoluetolimikuntaa kehoitettiin tarkoin harkitsemaan, ennenkuin kieltäytyy yhteisestä vaalirintamasta sosialistisen puolueen kanssa. Kun kunnallisjärjestö oli laaja

ja hajallinen, ei järjestetty yhteistä vappujuhlaa, vaan juhliminen jätettiin jokaisen järjestön omaan huostaan. Kunnallistoimikunnan katipaikaksi hyväksyttiin Joutselkä ja sen/uusiksi/jäseniksi valittiin M. Kiuru, A. Henttinen ja V. Kostialinen. Kokouksessa 10.9.22 Joutselän Työväentalossa kunnallistoimikunnan kotipaikaksi edelleen hyväksyttiin Joutselkä ja valittiin jäseniksi M. Suokas, Anna Kirjavainen, M. Ahtiainen, J. Himanen ja M. Loginoff. Päätettiin hommata viikonpituiset kurssit polviselän Työväentaloon. Tämänkin vuoden kunnallisvaaleissa valtuustoon valittiin 3 sosialistia ja 7 porvaria.

Vuoden 1923 piirikokouksessa kunnallisjärjestöä edusti M. Suokas. Järjestöön kuului 9 työväenyhdistystä, joista kahdeksalla oli oma talo. Seuraavana vuonna kunnallisjärjestöä edusti A. Rissanen, joka vastusti jyrkästi ylimääräistä verotusta. Hän edusti kunnallisjärjestöä myöskin 1925 piirikokouksessa.

Kunnallisjärjestön edustajakokouksessa 5.4.25 Joutselän Työväentalossa olivat edustettuina Joutselän, Kivennavan, Polviselän ja Raivolan työväenyhdistykset. Vastuuvapaus myönnettiin. Kunnallistoimikunnan kotipaikka päätettiin siirtää Joutselästä Raivolaan ja toimikuntaan valittiin A. Rissanen, J. Pokkinen, O. Hämäläinen, Hulda Kaarna ja E. Kotonen. Yhteinen vappujuhla vietettiin Kivennavalla. - Valtuustoon tuli valituksi 8 sosialistia ja 21 porvaria. Kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli 103. ~~Kokouksessa kunnallisjärjestöä edusti J. Hämäläinen~~

Vuoden 1926 piirikokouksessa kunnallisjärjestöä edusti J. Hämäläinen. ~~Kokouksessa kunnallisjärjestöä edusti A. Rissanen~~ Jäsenmäärä oli vuoden lopussa 96. - Piirikokouksessa 1927 kunnallisjärjestöä edusti A. Rissanen, joka oli edustajana kahdena seuraavanakin vuonna. Piirijärjestölle kunnallisjärjestö

lahjoitti 948:-. Vuonna 1929 kunnallisjärjestö lahjoitti vaalirahastoon 1.500z-.

Vuoden 1930 piirikokouksessa kunnallisjärjestöä edusti J. ~~Hämäläinen~~ Hämäläinen. Vaaleissa sosialistit saivat 669 ääntä, jossa oli lisäystä edellisiin vaaleihin nähdessä 83 ääntä. Vuoden 1933 vaaleissa sosialistien äänimäärä oli 628. Valtuustoon tuli tänä vuonna 7 sosialistia ja 22 porvaria. Kunnallisvaaleissa 1936 sosialistit saivat 5 valtuutettua ja porvarit 18.

Kunnallisjärjestön kokouksessa 25.3.39 olivat edustettuina Raivola, Polviselä, Karvala, Kivennäva ja Ikola työväenyhdistykset. Vastuuvapaus myönnettiin. Kunnallisjärjestö rekisteröitiin 8.6.39. Toimikuntaan kuuluivat puheenjohtajana A. Tolonen, sihteerinä V. pulkkinen ja muina jäseninä E. Hintikka, V. Suikkari, T. Kansonen, V. Ikonen, I. Paavilainen, K. Tuittu ja E. Lifländer.